

Plebiscit je prošao Juljskom Krajinom kao val njeplja nad našim narodom. Rezultati »glasovanja« iskazuju skoro 100 posto glasova »Da« za Ducea. S onolikom policijskom silom moglo se je i u čitavoj Juljskoj Krajini, a ne samo u jednom istarskom selu, postići, da bude i 120 posto (!) glasova za Ducea.

ISTRA

Fašistička štampa upozorava nas preko granice na rezultate plebiscita kao na dokaz potpunog talijanstva Juljske Krajine. Bijedna su to zadovoljstva, koja će se fašističkoj Italiji osvetiti. Nema to statistike ni tog plebiscita, kojim bi se izbrisalo vječno i nepokolebivo slavenstvo Juljske Krajine.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

FAŠISTIČKI PLEBISCIT JE PROŠAO U ZNAKU NASILJA NAD ČITAVOM ITALIJOM, A NAROČITO NAD JULJSKOM KRAJINOM

Dne 25 marta obavljen je u čitavoj Italiji takozvani plebiscit. Što je to plebiscit naši čitatelji dobro znadu. 1929 Mussolini je priredio sličnu komediju i tada je došlo do događaja na Pazinštini, zbog kojih je Gortan bio streljan. Mussolini je ponovno htio upozoriti svijet, da ga Italija voli, da su svi za njega i naredio je, da se u čitavoj Italiji priredi plebiscit, da se svi oni, koji imaju pravo glasa izjasne za režim. Uvijek se naime ističe, da je od 40 milijuna Talijana samo nešto oko milijun fašista, a drugo je sve antifašističkog mišljenja. U njemačkoj je za Hitlera nekoliko desetaka milijuna ljudi. Mussolini je htio pokazati, da i iza njega stoji najmanje 10 milijuna ljudi, i uspio je to »dokazati« još jednim groznim nasiljem nad pučanstvom Italije. Jer plebiscit od 25 marta nije bio drugo nego jedno veliko nasilje, kakvom nema slična u političkoj historiji novijeg vremena. Dne 25 marta fašistička je policija dotjerala na birališta tužne mase talijanskog pučanstva da dadu svoje povjerenje Duceu i bio je taj plebiscit primjer najvećeg barbarstva. U kratko ćemo ilustrirati taj događaj, s naročitim obzirom na našu Juljsku Krajinu.

PREKO 96 POSTO IZBORNIKA ZA DUCEA: 19 MILIJUNA GLASOVA ZA REŽIM, A SAMO 15 HILJADA PROTIV REŽIMA!

Fašistički list naredaba »Foglio d'Ordine« donosi definitivne »rezultate« fašističkog plebiscita. Glasovalo se na 16.193 birališta. Ukupno je predano 10 milijuna, 41.997 glasovnica.

Prema tome glasovalo je 96 posto izbornika. Sa da glasalo je 10.025.513, a sa ne 15.265 birača dok je 91.219 glasovnica poništeno.

Listovi ističu da je u ovom plebiscitu glasalo više izbornika nego u onom od 1929. Dok je g. 1929. glasalo sa da svega 8 milijuna 508.606 izbornika, sada je glasalo preko milijun i po izbornika više. Također je opao i broj glasovnica sa »ne«. Posebno fašistička štampa ističe, da su nove talijanske pokrajine (to jest Juljska Krajina) kompaktno dale povjerenje fašističkom režimu.

I SAM NAČIN GLASOVANJA ONEMOGUĆAVAO JE SLOBODNO GLASOVANJE.

Prije nego predijemo na iznošenje daljnjih detalja o tom nasilnom plebiscitu opišat ćemo ukratko kako se je glasovalo. Već se iz samog sistema glasovanja vidi, da je bilo nemoguće izraziti svoju slobodnu volju.

Birališta su uređena tako, da su se birači svrstavali u predsoblju i čekali da dodje na njih red. U sobi gdje se nalazi izborna komisija, koja je sastavljena od šest osoba, smještena je jedna kabina. Izbornik kad udje u sobu, mora najprije dokazati svoj identitet. Zatim potpisuje ili stavlja križ na listu izbornika, u kojoj je navedeno njegovo ime, njegov potpis ovjerovljuje jedan član izborne komisije. Pretsjednik komisije predaje izborniku dvije glasovnice. Na glasovnici koja je u boji talijanske zastave, nalazi se fašistički liktorski znak i krupnim slovima riječ »Si« (da). Na drugoj glasovnici koja je bijela stoji: »Ne«. Sa ove dvije glasovnice pretsjednik izborniku daje jednu kuvertu. Izbornik se povlači u kabinu i stavlja u kuvertu jednu od ovih glasovnica, a drugu bacu u koš, koji se nalazi u kabini. Kad izadje iz kabine, predaje zatvorenu kuvertu pretsjedniku izborne komisije. Fašistička disciplina kao i organizacija plebiscita isključuju mogućnost da bi koji glasač glasovao s bijelom listom.

Kabina je samo formalnost, jer se u većini slučajeva ne rabi, a ako se i rabi, posebni su organi kontrolirali što izbornik u njoj čini, a i po samoj kuverti moglo se vidjeti ko glasovao sa »ne« i ko protiv.

KO IMA PRAVO DA »BIRA«

Plebiscit se vršio po istom izbornom zakonu kao i onaj koji je održan 1929. god. Pravo glasa imaju: državljani koji su navršili 21 godinu, kao i oni koji su navršili 18 godina, pa su oženjeni ili udovci. Svaki izbornik mora dokazati da ima bar jednu od ovih kvalifikacija: 1. Da plaća doprinos fašističkoj sindikalnoj organizaciji; 2. da plaća porez najmanje od 100 lira; 3. da prima plaću, mirovinu ili honorar od koje javne ustanove; 4. da je član katoličkog klera ili svećenik druge priznate vjeroispovijesti.

U komoru koja se danas birala dolazi 400 zastupnika, i ti svi sa liste kojoj je nosilac Mussolini, jer druga lista po izbornom zakonu ne može se ni postaviti, a kamoli li za nju glasovati. Izborni zakon doduše predviđa slučaj da bi većina izbornika glasovao sa »Ne« i u tom slučaju bi se

obavili ponovno izbori. Medjutim u praksi je isključeno da do toga dodje. Zato se pobrinula milicija s karabinjerima, koji imaju naredjenje da izvuku iz domova sve izbornike i da ih prisile, da glasuju za listu.

U ITALIJI IMA DVA MILIJUNA NEZAPOSLENIH, A SAMO JE 15 HILJADA GLASOVA PALO PROTIV REŽIMA!

Kako je plebiscit bio velika komedija i kako su rezultati nereaini, isiljeni, posugnuti terorom, može da se dokaže na mnoge načine, ali mi ćemo ovdje spomenuti samo jedan momenat: kako je to moguće, da u Italiji ima danas najmanje dva milijuna nezaposlenih, da je u posljednjih par godina broj faliranih trgovaca porasao na stotine hiljada, a ipak je protiv režima glasovalo samo oko 15 hiljada ljudi? Zar su i ti nezaposleni i ti falirani i ostali razočarani i gladni glasovali za režim? Kad i ne bi navedjali ništa drugo za ilustraciju nasilja u povodu plebiscita, već bi to bilo dovoljno da se dokaže, kako je taj plebiscit bio lažan i forsiran.

Ljudi su morali pod bajnetama i manganelima da dodju na biralište. Fašističke organizacije alarmirale su čitav svoj aparat za uspjeh plebiscita, karabinjeri i policije dobile su u pomoć vojsku.

Sva prevozna sredstva bila su na raspolaganje — plebiscitu.

Oni, koji su mogli uplvisati na mase, da se odupru bili su već ranije stavljeni u preventivne zatvore.

Glasovali su i mrtvi... U mnogim mjestima broj glasača bio je 120 posto i fašistička štampa u svojoj gluposti ulizavanja Mussoliniju ne žaca se da to prizna.

Oni, koji su bili silom dotjerani na »birališta« (nazovimo ih tako) bili su prisiljeni, da glasuju »si«. U mnogo slučajeva glasovali su milicionerski oficiri ili fašistički kapurijoni za stotinu izbornika, jednostavno izjavivši: »Svi ovdje prisutni žele glasovati otvoreno »Si« za Ducea!« Pretsjednik izborne stanice predaje toliko (ili možda i više...) glasovnica »Si«, koje se svečano ubacuju u žaru. A ko bi imao od izbornika kuraže, da se tome protivi i da izjavi da želi glasovati po zakonu tajno? Taj bi loše prošao.

U mnogim izbornim sjedištima pretsjednik, okružen oružanim milicionerima, pitao je izbornika: »Želite li glasovnicu sa »Si« ili onu sa »No«? Ko bi imao odvažnosti, da traži onu sa »No«...

I tako dalje. Ko bi nabrojio sve vrste nasilja izvršenog toga dana.

I zato onih 15 hiljada, koji su glasovali »No« predstavljaju prave heroje, kojima se treba diviti. A heroji su i oni, koji nisu uopće došli na biralište. Ti su gotovo teže izloženi, jer su njihova imena konstatovana. Iao njima. »Corriere della sera« od 1. aprila poslije izbora piše: »Režim zna ime, prezime, ime oca i zanimanje onih rijetkih, koji još nisu osjetili novi vjetar, koji je obnovio Italiju«.

REZULTATI PLEBISCITA U JULJSKOJ KRAJINI.

U Juljskoj Krajini je plebiscit naročito »uspjao«. I broj onih koji nisu glasovali i broj onih, koji su glasovali protiv bio je vrlo malen. I nije se dogodilo ništa slična onome, što se dogodilo u Trvižu 1929. I preventivne mjere fašizma bile su strože i izborni aparat je bolje funkcionirao i na koncu narod je uvidio, da je to samo ko-

medija i nije pokušavao da reagira ozbiljno. Tako i tako to sve skupa nema smisla, pa čak i kad istarski Jugoslovenci ne bi došli na biralište, njihov bi se broj unio u statistiku. Ko na koncu i kontrolira sve to? Zar nije moguće, da je i sada u povodu ovog plebiscita doista došlo manje od 10 milijuna ljudi da glasuje, ali Mussolini je mogao da objavi u svojim novinama, da da ih nije došlo toliko? I zato se narod nije upirao. »K vragu!« — rekao je naš seljak. I nije to nikakvo smalaksavanje nacionalnog duha i slom svijesti. Protiv one grozne sile, da li bi otpor imao i smisla. Energiju i smisao za žrtvu treba čuvati za važnija i odlučnija vremena, koja se bližaju.

U ISTRI JE BIO REZULTAT PLEBISCITA OVAKAV:

	upisano: glasovalo »Si«	»No«
Labin	4392	4285
Tinjan	1367	1190
Barban	858	818
Boljun	1609	1586
Buje	2297	2180
Kanfanar	1263	1236
Kopar	3601	3575
Cres	1799	1619
Novigrad	575	555
Vodnjan	2354	2219
Herpelje Kozina	737	676
Plomin	1635	1579
Zminj	1558	1509
Grožnjan	1320	1261
Ižola	2056	2005
Lanišće	806	718
Veliki Lošinj	346	346
Mali Lošinj	1242	1100
Marezige	829	821
Šmarje	1318	1287
Motovun	2071	1895
Nerezine	483	398
Vrsar	1603	1491
Osor	229	209
Poreč	3513	3423
Buzet	2682	2448
Piran	4170	4038
Pazin	5193	4899
Pula	12698	12145
Oprtalj	1669	1462
Rovinj	2447	2376
Roč	885	671
Svetvinčenat	891	970
Umag	1987	1857
Sušnjevica	773	755
Bale	723	586
Brtonigla	902	872
Dečani	2016	2003
Višnjani	1648	1553
Vižinada	1480	1412
Ukupno	79986	75929

**PLEBISCIT V TRSTU
IN TRŽAŠKI PROVINCIJI**

V Trstu je bilo »volivnih« upravičencev 54.780, »volilo« jih je 51.375, za režim je »glasovalo« 51.275, protiv režimu 89, neveljavnih glasov je bilo 11.

Po drugih krajih tržaške prefektore je izpadlo glasovanje s sledećim uspehom:

V Bučujah je »glasovalo« od 195, 184 za režim, proti nobeden.
v Lokirju od 292, 266 za, proti 0.
v Košani od 463, 416 za, 2 proti.
v Hrenovci od 738, vsi za, proti nobeden.
v Divači od 766, 756 za, proti 5.
v Doberdolu od 207, 204 za, nobeden proti.

v Devinu od 1243, 1201 za, 4 proti.
v Dutovljah od 1516, 481 za, proti 0.
v Fojani od 491, 468 za, 1 proti.
v Gradu od 1254, 1201 za, proti 0.
v Tržicu od 4808, 4568 za, 35 proti.
v Muju od 2797, 2753 za, proti nobeden.
v Postojni od 1818, 1765 za, 2 proti.
v Ronku od 1415, 1365 za, 1 proti.
v Skocianu na Soči od 726, 700 za, 0 proti.

v Štjaku od 221, 217 za, 0 proti.
v Smihelu na Krasu od 606, 514 za, 0 proti.
v Št. Petru ob Soči od 391, 381 za, 0 proti.
v Št. Petru na Krasu od 646, 632 za, 0 proti.
v Senožečah od 399, 389 za, 2 proti.
v Sežani od 998, 977 za, 2 proti.
v Tomaju od 426, 419 za, 0 proti.
v Turjaku od 551, 532 za, 1 proti.
v Slavini od 466, 547 za, proti nobeden.

Vseh »volivnih« upravičencev v tržaški prefekturi brez Trsta je bilo 25.382, »volilo« jih je 24.329, za režim je »glasovalo« 24.278, proti 50, neveljavni glas je bil 1.

PLEBISCIT NA GORIŠKEM

V Gorici je bilo »volivnih« upravičencev 13.299, »volilo« jih je 12.871, za režim je »glasovalo« 12.837, proti 32, »neveljavnih« glasovnic 0.

Po drugih krajih goriške prefektore so »volitve« izpadle tako-le:

V Aidovščini je »glasovalo« od 848 upravičencev 806 za, 2 proti.
v Breginju od 719, 700 za, 6 proti.
v Kanalu od 1331, 1261 za, 5 proti.
v Kobaridu od 939, 911 za, 2 proti.
v Koprivi od 613, 543 za, 0 proti.
v Dobrovi od 776, 683 za, 0 proti.
v Černičah od 624, 459 za, 6 proti.
v Čepovanu od 940, 802 za, 7 proti.
v Cerknem od 827, 769 za, 5 proti.
v Komnu od 2778, 2657 za, 3 proti.
v Korminu od 2778, 2657 za, 3 proti.
v Dolenjem od 845, 710 za, 0 proti.
v Fari na Soči od 447, 426 za, 0 proti.
v Grgarju od 1013, 828 za, 7 proti.
v Gradiški od 593, 558 za, 2 proti.
v Idriji od 750, 715 za, 10 proti.
v Marianu od 565, 565 za, 0 proti.
v Mirnu od 565, 565 za, 0 proti.
v Gori nad Idrijo od 662, 659 za, 2 proti.
v Dornberku od 651, 620 za, 1 proti.
v Prvačini od 700, 671 za, 3 proti.
v Opatijemelu od 597, 478 za, 10 proti.
v Podbrdu od 1075, 1060 za, 8 proti.
v Bovecu od 831, 738 za, 6 proti.
v Renčah od 655, 606 za, 5 proti.
v Rihemberku od 819, 799 za, 1 proti.
v Romansu od 810, 792 za, 1 proti.
v Vilse od 405, 398 za, 0 proti.
v Anhovem od 1034, 995 za, 3 proti.
v Zagredu od 518, 507 za, 10 proti.
v Sv. Križu nad Aidovščino od 731, 683 za, 10 proti.

v Štanjelu od 678, 617 za, 8 proti.
v Sv. Luciji pri Tolminu od 910, 718 za, 11 proti.
v Kojskem od 846, 680 za, 0 proti.
v Št. Vidu na Vipavskem od 861, 750 za, 4 proti.

v Temenici od 392, 347 za, 7 proti.
v Trnovem od 459, 447 za, 4 proti.
v Tolminu od 1129, 1090 za, 11 proti.
v Vipavi od 750, 702 za, 7 proti.
v Colu od 456, 445 za, 3 proti.
v Šempasu od 327, 206 za, 2 proti.
v Soči od 329, 206 za, 2 proti.

Vseh »volivnih« upravičencev v gotiški prefekturi (brez Gorice) je bilo 58.377, »volilo« jih je 54.786, za režim je »glasovalo« 54.464, proti režimu 294.

**U KVARNERSKOJ
PROVINCIJI SAMO SU TRI
ČOVJEKA GLASOVALA »NE«**

Najbolju sliku ovih izbora daje Kvarnerska provincija s Rijekom i po toj slici može se stvoriti približno tačna slika onoga što je u ostaloj Italiji tog dana učinjeno. U Kvarnerskoj provinciji, s ogromnom slavenskom većinom, za koju se znade šta o fašističkom režimu misli i kako se pod njim osjeća, bilo je upisanih birača 25.671, glasalo je 24.861, a od toga za režim 24.858, a protiv svega 3, slovom tri! U centru provincije, u Rijeci, slika je još ljepša: upisanih 10.917, glasalo 10.713 i to svi do posljednjega za režim!

Glasačima se davalo najprije glasovnice sa »si« i sa »no«, ali kad se vidjelo, da mnogi birači, valda u zabuni, glasuju sa »no«, promijenilo se postupak, i glasačima se davalo samo glasovnice sa »si«, i tek kad su obavili glasanje, davalo im se i one druge glasovnice, one sa »no«, s kojima se više nisu mogli ni u zabuni poslužiti, nego su ih mogli sačuvati jedino za uspomenu na ovu zaista sjajnu komediju.

Zar je moguće da su Jugoslaveni, koje fašizam toliko muči, glasovali za Mussolinija tako jednodušno?

— pita antifašistička „La Liberta“

Ko zna prilike u Julijskoj Krajini mora odmah da konstatuje, da je plebiscit u tim našim krajevima bio nasilan, jer je inače isključeno, da bi Jugoslaveni, koji su toliko pretrpjeli pod Italijom i fašizmom bili oduševljeni za Mussolinija. Zar nije Mussolini rekao, da drži Specijalni Tribunal samo zato, jer u Julijskoj Krajini još nema mira? Zar nisu u Julijskoj Krajini na dnevnom redu nasilja, hapšenja i osude? Kad bi samo roditelji ubijenih osuđenih i prognanih glasovali po svojoj volji, bilo bi na hiljade glasova protiv režima i Italije. Kad bi izbori bili slobodni stotine hiljada Jugoslavena glasovalo bi protiv. I sami Talijani, koji imaju nešto razuma, vide smiješnost plebiscitarnih rezultata u Julijskoj Krajini. Pariski list »La Liberta«, koji izdaje talijanska antifašistička koncentracija kaže:

»Procenat glasova »Ne« u takozvanim »oslobodjenim« krajevima je smiješan, kad se uvaži golemo nezadovoljstvo nacionalnih manjina, o kojem su i fašistički listovi često primorani da pišu, o nezadovoljstvo zbog nasilne politike fašizma, koja vrijedja njihove nacionalne tradicije, njihova prava i najsvetije osjećaje.«

»SAJ SMO VIDELI, DA JE VSAK UPOR ZAMAN«

»Tudi če bi odtegnili na en ali drugi način volitvam, bi glasovali drugi mesto nas.«

Postojna, aprila 1934. (Agis.). Pri nas so potekle volitve na splošno mirno. Saj smo videli, da je vsak upor zaman. Tudi če bi se odtegnili na en ali drugi način volitvam, bi glasovali drugi mesto nas. Ti pa bi bili v prvi vrsti komisija sama. Nam vsem so se zdele volitve bolj popodne otroškemu igranju. Tudi komisiji sami niso ozele stvari tako resno, oziroma sa vzele resno le v toliko, kolikor so se bale zase in posamezni člani komisij za svoje službe. Zgodil se je slučaj, da se je nekdo, ki se je mudil le par tednov v Postojni in je drugam pristojen, šel javit pred volitvami. Tu so mu dali glasovalno pravico na tuje ime. Vsi ugovori niso pomagali prav nič. Ko je na dan volitev svoj ugovor češ, da glasuje na tuje ime, ponovil tudi pred komisijo, so ga člani iste lepo potolažili, da naj bo raje tiho in naj gre naprej. Boga naj zahvali, da gre tako. Sploh se pri nas javno vzdružuje mnenje, da so morali celo one glasove »proti« sami fabricirati, vsaj ponekod, ker bi sicer jako smršno izgledalo, če bi vsi glasovali za.

Volitve so navadno povsod otvorili duhovniki, seveda ne naši. Ljudstvo zgubila popolno zaupanje v take dušne pastirje.

KOT ŽIVINO SO PREVAŽALI VOLILCE...

S v. Križ pri Trstu, 26 marca (Agis) Prav gotovo pričakujete novic o poteku volitev v naših krajih, ki pa niso bile nič drugega kakor gorostasna fašistovska sleparija ki je ne pozna zgodovina, kajti vršile so se v znamenju najhujšega fašistovskega terorja.

Kakor so nam pred desetimi leti ko smo še lahko volili svoje zastopnike skušali z grožnjami zabraniti dostop na volišče, so letos pa obratno vse tirali na volišče, celo bolnike.

Že teden dni pred volitvami je tukajšnji tajnik fašja Vam že znani učitelj Manes, poosebljen sovražnik vsega kar je slovenskega, sklical s posebnimi vabilii vse upravičene volilce v dopolnavoro. Prišlo jih je seveda dosti, kajti priti z zamero fašja in to v teh tako kritičnih časih ni baš prijetno, posebno ne za naše številne brezposelne, ki upajo na kako delo. Zbranim je najprej pel velik slavospev dučetu in govoril o njegovi veliki skrbi zlasti za delavstvo in končal s izjavo da se delavstvu ne godi nikjer bolje kot v Italiji, dasi je sam prepričan o nasprotnem. Nato jim je začel zabičevati da se morajo udeležiti volitev, ker tak je ukaz od zgoraj.

Nobena odsotnost ne bo opravičena in kdor bo izostal bo vpisan v črno knjigo izdajalce. »In biti vpisan v črno knjigo, je rekel, razumete kaj pomeni.«

Lahko si mislite kak utis je napravila ta izjava na navzoče.

V nedeljo, na dan volitev, pa so za to določeni njegovi zaupniki zbirali volilce po domih in gostilnah in jih prevajali v tovarnih avtomobilih kot kako živino na Prosek, kjer se je nahajalo volišče.

Tam jih je prevzemal tajnik Manes in jih odvajal na volišče, kjer je za vse glasoval predsednik komisije s tem da je vsakemu vsilil v roke glasovnico z znakom »da« jih pozval naj jo zaprejo in vržejo v žaro.

Zato je samoočehi umevno da je bil izid glasovanja tak karšnega so že naprej zapovedali. Volilec ni mogel drugače voliti, kajti namesto dveh glasovnic to je eno z »da« in drugo z »ne« je dobil le eno in se s tem je odpadla vsa svoboda volitev, kajti če bi se volilo tak kot predpisuje zakon bi fašizem lahko ostal v manjšini. Umevno je da je tajnik Manes vestno zablaševal kdo je volil.

In slično so se vršile volitve tudi po drugih vaseh. O kakih volilni svobodni niti govora še manj pa o kakem navdušenju naših ljudi, pa naj fašistično časopisje piše kakor hoče.

Zgago pa so delale čete fašistov, ki so bile za ta dan mobilizirane in prepevajoč fašistične pesmi krožile v avtomobilih po naših selih in vaseh. Naše ljudstvo pa je bilo zbegano in se je žalostno in v strahu

povpraševalo kako dolgo bo se moralo prenašati to fašistovsko tiranijo.

TVORNI AVTOMOBILI SO KROŽILI PO NAJBOLJ STRANSKIH GORSKIH VASEH

Bovško, aprila 1934. Volišči za bovške vasi sta bili v Bovcu v občinskem domu ter za trensko dolino v vasi Soča. Občinski uslužbeni so razdeljevali par dni pred volitvami pozivnice s grožnjami: Kdor ne pojde glasovat, bo izgubil invalidsko pokojnino, ne bo dobival »pane del Duce«, se ga ne bo vpoštevalo pri delih i t. d.

Na dan samih volitev so prišli po volilce tovarni avtomobil s fašisti. Tovorni avtomobili su krožili do najbolj stranskih in gorskih vasi Strmca, Loga, zadnje Trente itd.

Na volišču samem v Bovcu so sicer nekateri volilci dobili obe glasovnici, toda dva fašista, od katerih eden je bil znan doseljeni bovški trgovec Lendaro, sta hodila po nalogu volilne komisije v volivno celico ter sta kratkoma vtikala v kuvert glasovnice z »da«.

Že tretji dan po volitvah je bilo že vse pozabljeno, vse obljube, ki so jih dajali ljudem. Nekaj sestranih ljudi iz stranskih vasi je prišlo v sredo in četrtek po volivni nedelji na občinski urad po moko obljubljeno za volitve, toda nihče se ni zmenil za nje. Odnali so jih občinski uslužbeni.

Rudnik v Rajblju, ki je zaposljeval svoječaso skoraj vso moško prebivalstvo bovških vasi, drži le par desetih delavcev za ohranitev obrata in še ti smejo biti samo iz videmske pokrajine, ker leži rudnik ravno onstran provincijalne meje na videmskem ozemlju.

Nad polovico prebivalstva na Bovškem živi v nepopisni bedi ter otroci skoraj ne poznajo več niti najskromnejšega kruha iz otrobi in koruze. V krajih visokoalpskega značaja, kamor so prihajali svoječaso tuji zdravit svoja pljuča, kosi tuberkuloza sestrano naše ljudstvo.

PREVEČ JIH JE VOLILO! Menda se malokdaj v zgodovini pripetilo, da bi volilo več volilcev, kakor jih je bilo vpisanih v volivnih imenikih. V Julijski Krajini pod Italijo je tudi to mogoče.

O tem namreč poročajo iz neke občine blizu Trsta, kjer so pri šteju glasov ugotovili, da je volilo 10 ljudi več, kakor jih je vseboval volivni imenik!

Iz druge občine poročajo da je predsednik volivne komisije delil samo glasovnice z »da«. Četudi bi kdo hotel voliti proti fašizmu, bi ne mogel.

V tretji občini sploh niso volilci šli v volivne kabine, temveč so kar predsedniku takoj vrnili glasovnico z »da«. Samo pet volilcev je šlo v kabino, dva izmed teh sta volila proti. Pri delitvi moke so bili vsi ti črtani iz seznama revežev.

Drugod zopet so priprosti volilci kar vprašali predsednika, katera glasovnica je »prava«. Ta je seveda vselej pokazal glasovnico z »da«.

Takšnih dogodkov je bilo vse polno. Ljudstvo sploh ni smatralo volitev za važen političen dogodek, pač pa za golo komedijo. (Slovenec)

NOVA FAŠISTOVSKA GENERACIJA OB VOLITVAH.

Gorica, aprila 1934. (Agis.) Nadebudna italijanska omladina, ki se je vzgajala pod novimi razmerami, je mislila, da bodo te volitve nudile vsaj nekaj, kjer bi lahko izkazala svoje fašistično heroistvo po vzgledu velikih fašistov »della prima ora«. Ti, večinoma mlečnozobi dečki, so se na dan volitev pojavili po okoliških vaseh Gorice, opentljani z vsemi mogočimi pentljami in znaki, kot kaki Indijanci. Ljudje so se jim očitno smejali. To »pobje« pa so bili poslani v ustrahovanje naših ljudi in so delali vse pod okriljem in z vednostjo volilnih komisij. To nam dokazuje dejstvo, da so popoldne točno vedeli, kdo še ni glasoval in so vdirali v hiše, kjer sa skoro pričeli s pretepanjem. Tako so par starčkov dejansko napadli. Vendar pa se je treba zahvaliti uvidenosti nekaterih vazemnejših karabinerjev, ki so stopili tem srboritežem krepko na prste. Tako se je en slavnih pohod fašistične mladine krepko razbil. Volili so skoro vsi volilni upravičenci in Mussolini je »zmagal« tudi v Gorici in okolici.

GORIŠKI OROŽNIKI POHVALJENI ZA »RODOLJUBNO-DELO« MED PLEBISCITOM

Gorica, 8. aprila. Tukajšnja žandarmerija je sprejela od generalnega tajnika fašistične stranke Staracea podpisano zahvalno pismo za »rodoljubno obnašanje ob priliki plebiscita na Goriškem«. Pismo se glasi takole:

»Generalnemu tajniku je bilo sporočeno, kako rodoljubno se je obnašalo orožništvo in kako patriotično je delovalo med prebivalstvom ob priliki plebiscita dne 25. marca, izraža mu svojo fašistično zahvalo za vse hvalevredne prostovoljne iniciative, ki jih je iz ljubezni do domovine podvzelo.«

Temu pismu je pristavil še goriški fašistični tajnik svojo opazko. »da je ves srečen, da so orožniki v imenovanih dneh plebiscita popolnoma dokazali, kako vdani su režimu in kako se trudijo da bi vse narodovo življenje spravili v ritem svojega bersalierskega navdušenja«. Plakate s temi zahvalami beremo sedaj po vseh slovenskih občinah. Za črne volitve, črna zahvala. (Slovenec)

MAJHNI INCIDENTI

Idrija, aprila 1934. (Agis.) Tu so volitve potekle tiho in mirno, brez vsakršnega incidenta. Tako tudi v vsej občini. V Sp. Idriji so šli menda, razen enega uravičenca, vsi na volišče. Saj so vsi predbro vedeli, da je to samo velika komedija in da fašistično komedijo ne poznajo samo v Italiji, amapak tudi izven njenih mej.

V Cerknem so istotako mirno končali z glasovanjem razem prav malega incidenta, ki se je izvršil takorekoč v kabini, kamor je volilcu sledil neki občinski uslužbenec. Volilec se je uprl in zahteval, da se nepoklicani odstrani. Ker mu je ta pa po sili hotel pojasniti, kako in na kak način se ravna z glasovnicami, mu je volilni upravičenec vrgel obe pod nos in demonstrativno odšel iz volišča.

PLEBISCIT U SJEVERNOJ ISTRI

Klana, marta 1934. Koliko nama a toliko i cijelom našem narodu u Istri poznato je, kako i na koje sve načine vrše propagandu fašističke vlasti među nama, da nas predobiju za sebe, a što im do sada nije uspjelo. Držimo, da im nikada ni neće! Kao što je poznato 25 ovog mjeseca vršili su se u cijeloj Italiji izbori, pa tako i u našoj općini. Par dana prije izbora k nama je dolazio auto kojim su dovezli brašno i to su brašno dijelili. Bez razlike, svakoj su obitelji dali od 20 do 50 kg. I kada su ovo dijelili, svakom su muškarcu naglasili neka u nedjelju glasuje »za« tj. »Sl«, ujedno su naglašivali neka vidimo, kako se država za nas žrtvuje, a na osobiti način da se za nas brine Duče, jer je on to brašno darovao. Vrlo je lijepo ovo od gosp. Mussolinija na nam je nešto darovao... Ali već godinama on nas pljačka... Ako gosp. Mussolini misli, da će nas ovim brašnom dobiti za sebe, to se on na veliko vara jer ne možemo da podjemo uz njega u ovakvom tiranstvu i ropstvu kakvog imamo i kojeg nam je on postavio. Vara se, koliko sam gosp. Mussolini a toliko i svi njegovi fašisti, ako misle da će nas za onih 20 kg brašna napraviti Kalabrezima.

Izbori su u našoj općini protekli mirno. A i morali su proći mirno kraj ovolike milicije, vojske, karabinjera i financa. Glasovali su svi vojnici, a i drugi službenici, i oni koji su imali pravo i oni koji nisu. Kako smo doznali iz pouzdane strane, predsjednik izborne komisije vrlo se je nepovoljno izrazio o našem županu. On mu je rekao da kako to, da niti 10 posto naroda nije glasovalo, to da nije lijepo od nas, kraj tolike dobrote koju nam je učinila fašistička vlada. Mi kažemo: jest mnogo nam je učinila, potpunoma nas je upropastila, u svakom pogledu, do temelja. (— čić)

MUSSILINIJEVO BRAŠNO KAO AGITACIONO SREDSTVO.

Rupa, aprila 1934. Među našim se je narodom vodila velika propaganda za ove izbore, ali uz svu njihovu propagandu ti su izbori kod nas prošli tako da su glasovali samo njihovi i to sa našim imenima, pa čak i po 5 puta.

Naš je podeštat obletio od kuće do kuće i svakom je nešto nudjao, samo da neka dodje glasovati, pa je u tu svrhu kod nas razdijelio 40 puta po 25 kg brašna. Ali dogodilo mu je ono što nije očekivao. Oni koji nisu dobili brašna počeli su protestirati i digli veliku galamu i više od polovici sela uputilo se je na općinu. Videći Vižintini, naš podeštat, da je vrag šalu odnio, telefonirao je u Bistricu komesaru javne sigurnosti Čekinu što je na stvari, i u noći 24 III izmedju subote i nedjelje u 11 sati dojurio je gosp. Čekini sa još nekolicinom agenata u naše selo i ravno k našem županu i izručio mu nekakve bonove na kojima je bilo napisano, da može dobiti 25 kilograma brašna svaki onaj, koji se bude iskazao da je glasovao. U nedjelju 25 III u jutro u 7 sati je morao naš župan porazdijeliti ove bonove među narod, a brašno smo dobili tek nar veliku subotu i morali smo ići po njega na Stranjug u fašističku kasarnu. Dobili smo to brašno u vrećicama na kojima je velikim slovima bilo napisano »Dono del Duce« i svako ko je dobio vrećicu morao je da vrati bon, kojega je dobio od župana. (Graničar).

PODEŠTATI SU GROŽNJAMA TJERALI NA IZBORE.

Školnica, aprila 1934. U nedjelju 25 III imali smo u našoj općini u Klani izbore. Naš podeštat imenom Pinni u našem je selu u subotu plaćao svakom muškarcu po 2 litre vina samo da iđu glasovati. — Grožio se je, da neka mu to ne učinimo a da ne dodjemo. U nedjelju došao je k nama sa tri terečna automobila, da će nas odvesti u Klanu, ali nijedan od naših ljudi nije išao u njegov auto, osim trojice njegovih donekle privrženika, a i oni kada su vidjeli da neće niko drugi ići osim njih su izašli iz auta. Kada su izbori bili gotovi htio je ponovno da nas vozi kući, ali mi smo išli pješke. Koliko smo mogli doznati od njegovih pouzdanih, naš g. Pinni se je zagrozio da će nam već on pokazati što je on, a mi mu poručujemo da ne trebaba da nam on pokaže što je, jer mi znamo vrlo dobro da je Kalabrez i dotepec u naše krajeve. (Graničar).

ISTARSKI SELJACI MORAJU SLUŠATI MUSSOLINIJEV GOVOR NA RADIO

Materija, marta 1934. U našem je listu »Istra« već bilo govora o radiju, kojega je podeštat pribavio našoj općini i koji će navodno služiti našem interesu. Mi smo odmah znali da će ovaj aparat služiti za njihovu propagandu za asimilaciju. Imali smo prilike to vidjeti i čuti u nedjelju 18. pr. mj. Morali smo, koliko mi, toliko i naši susjedi iz Bača i Pužari, a tako i svi župani i općinski odbornici iz svih sela naše općine, doći pred zgradu županića, gdje je smješten općinski ured, da slušamo na radio govor, kojega je držao Mussolini u Rimu. Mnogo nam je tim govorom obećao i lagao, ali mi vrlo dobro znamo da od svih njihovih obećanja nemamo ništa drugo nego prazne želuce, prazne žepove, a naša su imanja puna duga.

Nakon ovoga govorio nam je renegat Stanko Marenci (o njemu je već pisala »Istra«) te nam je tunačio, da će nastati sada bolji dani za nas i da ćemo biti zadovoljni, ali mi dobro poznamo te njihove mudre fraze, pa im ne vjerujemo i ne damo se prevesti njihovim mostom. (čić)

JUGOSLOVENSKA ŠTAMPA O »PLEBISCITU«

U glavnom je jugoslovenska štampa pravilno pisala o »uspjehu« »plebiscita u Italiji. »Slovenec« donosi uvodnik, u kojem kaže i ovo:

»Uspjeh nedjeljskih »volitev« je bio takšen, kot je bil. 10.433.536 je bilo volivnih upravičencev, vsi razen 15.256, so glasovali za režim in le nekaj listkov (391.539) je bilo praznih. Kdo bi si pa drznil v prilikah, kot jih v Italiji poznamo, zavreči poslanke in politične smernice, ki jih je določil Veliki fašistični svet? In če bi teh nezadovoljnejev bilo tudi več, kot je iskrenih fašističnih pristašev, ali se komu sanja, da bi Mussolini priznam takšen pravdorek ljudstva? Nedeljska zmaga je one vrste, nad katerimi zmajemo z ramami in preide mo na dnevni red: polna laži od spodaj gor, polna neiskrenosti, polna notranjih pridržkov, a od zgoraj dol zaznamovana s tiranstvom ki ga izvaja posest dejanske moči nad gospodarsko osuženimi ljudskimi masami. Saj je itak jasno, da fašizem iz te opevane »enodušnosti« ne bo potegnul edino pravičnih posledic, namreč, da ukine mrcvarjenje tiska in razpusti izredno sodišče za zaščito države.

Nam gre v prvi vrsti za to da pravilno ocenimo one glasove, ki so jih morali nesti Slovenci in Hrvati, ki žive v Italiji, v fašistične »volivne urne«. Italijanski tisk je pisal o »enodušnosti«, ki se je izrazila v Julijski krajini in v Primorju. Mi točno vemo, kakšne so te »enodušnosti« in kako se ustvarjajo. Ko je naš fašizem kot grozeči črni oblak nad naša slovenska in hrvaška brda, ko so se v poltemi zablistali bajoneti stražarjev enodušnosti, ko je šla od hiše do hiše črna grozeča beseda, so se sicer uklonila telesa naših izčerpanih krvnih bratov, a njihov duh se ni, in morali so »enodušno« na volišča, kot so svoje dni »enodušno« šle trume faraonovih sužnjev gradit egiptovske piramide. V knjigi božje pravičnosti so zaznamovane druge številke, one, ki edino bodo enkrat veljale, o črnemu plebiscitu v fašistični Italiji.

*

Medjutim našao se jedan zagrebački katolički dnevnik, koji je o izborima pisao na ovaj način, koji začudjuje. Taj list zagrebačka »Hrvatska Straža« u svom broju od 27 marta piše:

»Visoki broj glasova premašio je sva očekivanja, i ako se znalo, da će taj broj glasova biti dosta velik.

Sad će nakon ovih izbora, kao i nakon poznatog njemačkog plebiscita, u svjetskoj štampi diskutirati o tome, da li je ovo glasovanje bilo spontano, izborna procedura bila je ovakova:

Birač je došao pred komisiju, legitimirao se i od predsjednika komisije dobio kuvertu sa dvije cedulje. Jedna je sa »si«, a druga sa »no«. Odatle ide u kabinu, gdje u kuvertu stavlja cedulju koju želi i zapečati kuvertu. Na izlazu iz kabine predaje kuvertu predsjedniku.

Prema tome nominalno se ne može kazati da izbori nisu bili tajni, pa će Mussolini moći odsada govoriti u ime 10 milijuna birača. Drugo je pitanje, da nije bilo moguće postaviti nego samo jednu listu i da je režim imao načina, da mnoge ljude izvede na biralište

Ali kod svega ostaje, da je ipak postojala mogućnost, da netko glasuje protiv. Sigurno Italija ima više od 15.000 nezavisnih ljudi, koji se mogu izvrnuti pogibelji, da i javno glasuju protiv.

Općeniti je dojam, da je Mussolini u istinu u Italiji neobično popularan i da fašizam postaje opće narodni pokret, što nije bio u početku, kad su druge stranke bilo puno jače. To je bez sumnje zasluga samog Mussolinija, koji je talijanskom narodnom osjećaju umio dati suvremen sadržaj i koji je proveo u državi znatne reforme, koje moraju priznati i njegovi protivnici.

MPA PLEBISCIT U JULIJSKOJ KRAJINI KAKO JE PRIKAZALA FAŠISTIČKA ŠTA

Tršćanske i puljske fašističke novine donijele su o plebiscitu u Julijskoj Krajini vrlo »detaljne« izvještaie. Opisane je plebiscit u svakom pojedinom izbornom središtu, onim poznatim zanosnim fašističkim riječnikom. Razumije se, za fašističku štampu to je bio »triumf fašizma«, »najoduševljenija manifestacija pučanstva za Ducea«, to nije bio ni entuzijazam, nego upravo »parokizizam«, kako se izvolio izraziti puljski »Corriere Istriano«. Tako glupavih i lažnih fraza nismo već odavna čitali.

Kako je prošao plebiscit u Julijskoj Krajini vidi se dovoljno iz nekoliko naših pisama iz Julijske Krajine o plebiscitu. Prilike su bile uglavnom slične u svim mjestima. Mi ćemo zato iz talijanske štampe uzeti samo neke detalje, koji su naročito karakteristični za fašističku glupost.

DOKAZ DA JE JULIJSKA KRAJINA »TALIJANSKA«

U »Corriere Istriano« napisao je uvodnik sam federalni sekretar za Istru Relli, koji kaže, da je Istra uza sve to, što proiziljava ekonomsku krizu, kojoj nije bilo slične u historiji (»senza uguali nella storia della nostra epoca«), iskazala se zanosnom svojom velikom ljubav prema fašizmu u Duceu. Plebiscit je u Julijskoj Krajini, po mišljenju gospodina Relli, značio »sjajan dokumenat talijanstva tog kraja, talijanske duše istarskog puka...«

MANIFESTACIJA ZA NAS »PREKO SNIEŽNIKA«

U nastavku »Corriere istriano« kaže, da poslije plebiscita od 25. marta niko više ne smije da sumnja o osjećajima istarskog pučanstva, a naročito moraju da o tom novom osjećaju steknu uvjerenje »oni preko granice, preko Snježnika«. »Oni u Jugoslaviji neće se više usuditi da imaju iluzije, jer je te iluzije pomeo za svagda gigantski plebiscit svojom sunčanom realnošću« kaže »Corriere«.

U SAMIH PET DANA PROPAGANDE OSJEĆAJI PUČANSTVA U JULIJSKOJ KRAJINI IZMJENILI SU SE!

»Corriere Istriano« kaže u svom izvještaju, da se velika izmjena u mišljenju istarskog pučanstva nije dogodila uslijed teškog duševnog procesa, nego je zato bilo dovoljno samo pet dana propagande:

»Ta kompaktnost nije uslijedila povodom nekih specijalnih duševnih procesa. Ostvarila se u samih pet dana propagande organizovane od fašističke federacije.«

SAD VIŠE NEMA MRŽNJE IZMEDJU TALIJANA NA OBALI ISTRE I SLAVENSKOG PUKA U UNUTARNOSTI...

»Corriere Istriano« kaže, da je plebiscit ostranio onaj jaz, koji je dijelilo talijansko istarsko pučanstvo na obali i puk u unutarnosti. Danas je u Istri samo »jedan tip Talijana«... U Istri, koja tvori granicu prema istoku danas postoji samo »onaj tip Talijana, koji je želio Ducea«... Tu danas živi fašistički narod stopostotan i Istrani danas ne žele ništa drugo nego, da budu što dostojniji svog Ducea. Tako pametno piše istarski fašistički list »Corriere Istriano«.

POKUŠALI SU, DA IZBORNIKE U PAZINU NAPIJU

Prema onom što piše »Corriere Istriano«, razabiremo, da su u Pazinu za seljake iz okolice, koji su dotjerani pod zastavama, da bi se izbrisala uspomena na događaje iz 1929. pod Trvižem, pripremili bačve vina i dijelili ga, da bi se seljaci napili i da bi doista bili bar malo »oduševljeni«. Seljaci su bili umorni od puta i fašisti su računali, da će im malo vina trebati, da se »razvesele«. Fašisti su u okolici Pazina natierali čak i žene i djevojčice, da s muškarcima marširaju pod zastavama na biralište. »Corriere« to drugim riječima kaže, ali to se dade razabrati jasno.

SVEČENICI U MILICIONERSKIM UNIFORMAMA PREDVOĐE

I »Piccolo« i »Popolo di Trieste« obiluju interesantnim detaljima o plebiscitu. Predaleko bi nas odvelo, kad bi sve interesantne pasuse citirali, zato još samo par detalja:

U škocjanu u Goričkoj je tamošnji svećenik obukao uniformu milicionerskog kapelana i predvodio je izbornike, kojih je bilo oko hiljadu, a pratili su ih karabinjeri i milicioneri.

Župnik u Studenom nije mogao da dodje na izbore, pa je uputio podoštatu pismo, u kojem veliča Ducea i moli da mu se oprost.

Župnici u Klanj i nekim selima po Liburniji također su bili aktivni u plebiscitu.

Svećenik u Tomaju je bio bolestan i, kako piše »Piccolo«, on je naredio(?) da ga nose na biralište, da glasuje za Ducea.

SMIJEŠNO UPOREĐENJE NEGDAŠNJIH I SADAŠNJIH VREMENA

»Corriere Istriano« piše, da su naročito stariji seljaci morali opaziti, kako je velika razlika izmedju negdašnjih vremena i današnjih u Istri, izmedju onoga, što je nekoć bila njihova zemlja i što je danas. Morali su baš povodom ovih izbora opaziti mrtvilo od jednom dinamiku od danas... Vidieli su doista veliku razliku izmedju tužne današnjice i negdašnjih dana, koji su obećavali Istri bolju budućnost...

SVEČENICI SU NA PAZINŠTINI MORALI DA MARŠIRAJU NA ČELU POVORKE

»Corriere Istriano« piše, da su svećenici iz okolnih sela Pazina stupali na čelu povorke koje su pod zastavama išle na biralište.

IZ JUGOSLAVIJE SU DOŠLI EMIGRANTI DA GLASUJU ZA DUCEA

»Piccolo« naročito ističe, da su u pogranlične krajeve u Goričkoj došli mnogi izbornici emigranti iz Jugoslavije i to je navodno dokaz, kako su »drugorodci« uza svu protivnu agitaciju privrženi Italiji i Duceu. Oko tridesetak radnika iz Kanala, Tolmina i Cerknog došlo je glasovati iz Jugoslavije i time su dokazali, kako sva defetistička agitacija u Jugoslaviji nije obuzela njihove duše. Epizode s izbornicima emigrantima iz Jugoslavije, piše »Piccolo« prethodivši mnogo više nego običan akt solidarnosti s fašizmom. To je dokaz, kako je Italija i fašizam duboko u dušama tog naroda. I u Postojnu je navodno došlo nekoliko emigranata iz Jugoslavije da glasuju.

Mi međutim tome ne vjerujemo i odlučno tvrdimo, da je to izmišljotina fašističke štampe, da bi unijela zabunu u naš narod u Julijskoj Krajini.

MLADI FAŠISTIČKI BILI SU NAROČITO NASILNI, A »PICCOLO« IH HVALI

Najveću ulogu imali su u plebiscitu mladi fašisti, koji su jurili po selima i tjerali narod na izbore. »Piccolo« piše: Mladi fašisti radili su zdušno, oni su bili zaposleni i kao bolničari (?) kao nosači za ranjene (?), kao šoferi, nosili su na biralište bolesnike... Obilazili su sela s fanfarama, da bi stvorili oduševljenje, nadzirali su birališta, predvodili (ili tjerali?) izbornike itd. Tako piše »Piccolo«.

»SVI SVEČENICI GORIČKE NADBIŠKUPIJE ZA MUSSOLINIJA«

Pod naslovom piše »Piccolo«: »Od ne manjeg je značenja učestvovanje u izborima svih svećenika goričke nadbiškopije, a da ni jedan nije bio odsutan. Danas svi shvaćaju, napokon, stav fašizma prema crkvi i vjeri. Jedan drugorodni svećenik izjavio nam je, da je glasovao za Ducea, jer je znao s tako uzvišenim duhom vratiti narodu kult vjere u školi.«

CIGANE SU DOTJERALI NA BIRALIŠTE, ALI NISU MOGLI PO ZAKONU DA GLASUJU, PA SU IH PRISILILI DA MANIFESTUJU ZA DUCEA

U Postojnu su dotjerali fašisti grupu cigana iz okolice na biralište, ali po zakonu oni nisu mogli da glasuju ni »si« ni »no« i zato su bili prisiljeni da javno manifestuju za Ducea. »Piccolo« piše o »spontanoj manifestaciji« cigana.

U MORU GLUPOSTI PO NEKA PAMETNA

I riječka »Vedetta d'Italia« trudila se, da plebiscit opiše što zanosnije. Opisuje neke detalje s birališta i citira izjave raznih izbornika. Razumije se, »Vedetta d'Italia« te izjave uzimlje s druge strane nego što ih mi shvaćamo.

Jedan izbornik, koji je vidio, da svi glasuju »Si«, glasovao je i on »Si«, a kad je izlazio, govorio je:

»Šta je trebalo potrošiti toliko novaca, da se štampa toliko nepotrebnih hartija...« — »U čitavoj Italiji štampano je more nepotrebnog papira.« (Misli na glasovnice »No«).

Jedan izbornik, kojeg takodjer »Vedetta d'Italia« citira, psuje kabine, koje su takodjer bile nepotrebnne, kad i onako svi glasuju »Si«.

Jedan je kazao komisiji ovo: »Evo vam moje glasovnice, ali znate šta? Recite Duceu, molim vas, da nije trebalo ovih izbora.«

PEROJSKI PRAVOSLAVCI »TRAŽE« SAMO GLASOVNICU »SI«

Iz Peroja su fašisti doveli povorku tamošnjih pravoslavnih stanovnika s velikim talijanskim zastavama i, kako piše »Corriere«, oni, koji su ih predvodili, tražili su za njih od komisije samo glasovnice »Si«.

U ALTURI JE VODIO IZBORNIKE ŽUPNIK,

a isto tako i u Munticu, Kavranu itd. Na otocima Cresu i Lošinj, prema izvještajima »Corriere Istriano« bilo je kao i u Istri i citiraju se svećenici kao vodje izbornika.

I PASTIRI SU BILI POTJERANI NA PLEBISCIT

Opisujući izbore u Rovinju i Kanfanaru puljski list kaže: »Čak su i pastiri, koji inače ne pokazuju interesa za izbore, ovaj put bili prisutni.«

SVI AUTOMOBILI I KAMIJONI MOBILIZIRANI

»Corriere« kaže, da su na dan izbora bili mobilizirani svi autobusi, kamijoni i ostala prevozna sredstva, kojim su prevozili oni, koji nisu mogli (ili nisu htjeli?) da idu na biralište. Naročito se na mnogo mjesta spominju u »Corriere« stari ljudi, koji su doneseni u izborna sjedišta...

U jednoj notici izriče se zahvalnost g. Toni Crljenici i njegovom sinu iz Pule, koji da su dobrovoljno otstupili svoje kamijone za prevoz izbornika u unutarnosti Istre. Naročito se ističe, da su vlasnici kamijone otstupili dobrovoljno.

NARODNE NOŠNJE I ROŽENICE SLAVENSKIH SELJAKA NA PLEBISCITU

Fašistička štampa na nekoliko mjesta spominje s velikim veseljem prisustvo seljaka u istarskim narodnim nošnjama na plebiscitu. Ne kaže, međutim, da su to naše slavenske narodne nošnje i da oni, koji nose te narodne nošnje ne osjećaju ni malo ljubavi za Italiju i Ducea, kojemu su dali makar i glas »Si«. U nekim selima fašistički su organi prisilili seljake, ako nije bilo glazbe Dopolavora, da sa sopilama ili roženicama, tipično slavenskim narodnim instrumentima, vode povorke za plebiscit.

U ŠISAN SU DOŠLI NAVODNO IZBORNICI IZ JUGOSLAVIJE...

»Corriere Istriano« piše u izvještaju o plebiscitu u Šisanu, da je tamo glasovalo i nekoliko izbornika, koji su došli na plebiscit namjerno iz Jugoslavije. Bili im čovjek vjerovao?...

DANAS IZBORNICI BAR ZNADU ZA KOGA GLASUJU...

»Prije, kaže »Corriere«, izbornici su glasovali za onoga, koji je više plaćao ili ko je znao ljepše da govori puku, a danas naprotiv svaki glasač zna, za koga i zašto glasuje.« Bum!

NA KOPARŠTINI SU KARABINJERI IMALI POSLA

»Corriere« piše, da je Koparština bila toliko oduševljena plebiscitom, da su karabinjeri imali mnogo posla, dok su stavili u red povorke »oduševljenih« izbornika...

Vjerujemo, samo stvari su bile drugačije nego što ih prikazuje »Corriere«. Mi poznamo Koparštinu bolje nego »Corriere«. Nije zanos gonio izbornike na birališta i nisu karabinjeri stižavali entuzijazam i nestrpljivost ljudi, koji su tobože jedva čekali momenat da izjave svoju goreću ljubav Duceu, nego je bilo nešto drugo...

I U OKOLICI UMAGA SVEČENICI SU GLASOVALI ZA SVOJE ŽUPLJANE

Kako »Corriere« piše, svi svećenici u selima oko Umaga predvodili su svoje župljane na izbore pod zastavama i bandama Dopolavora. U Umagu su župnici ili fašistički sekretari glasovali za sve one koje su predvodili, tako da su od komisije dobili onoliko glasovnica koliko su ljudi doveli, (a možda i više) i to sve bacili najednom u žaru uz »gromko klicanje« Duceu.

VELIKI »ENTUZIJAZAM« U PORNJANU REGULIRAO JE KAPELAN

U Pornjanu je organizovao vrlo oduševljene izbornike tamošnji kapelan Don Marcheta Giovanni. U Sajinima je izbornike predvodio kapelan Gerlando Ferra.

SLAVENSKI KRESOVI OKO BUZETA

U Buzetu je teror bio naročito velik. Ali ipak su u večer na dan izbora planuli po vrhovima okolnih bregova slavenski protestni kresovi. Za puljski »Corriere« to su bili ognji u znak radosti zbog uspjelog plebiscita: »fuocchi di giubilo«. — Pa neka mu bude!

U LABINU SU MORALI SELJACI GLASOVATI S OTVORENOM GLASOVNICOM

Fašistima u Labinu prohtjelo se specijalnog »junaštva«, pa su prisilili sve izbornike, da glasuju bez upotrebljavanja kabine i kuverte za glasovnicu. Morali su podnijeti otvorenu glasovnicu »Si«. »Corriere« kaže: »Za izbornike u Labinu kabine nisu egzistirale, a zapravo bile su suvišne i za ostalu Italiju«. To vjerujemo puljskom listu.

FRATRI IZ SAMOSTANA KOD NOVIGRADA NA ČELU IZBORNE POVORKE

»Corriere« piše, da su fratri iz samostana kod Novigrada predvodili seljake iz toga kraja na izbore pjevajući. Ti su fratri bili dočekani od bande Dopolavora pred Novigradom.

MEDULINSKE IZBORNIKE PREDVODIO JE ŽUPNIK

»Corriere« kaže za Medulin ovo: »Odziv Medulina premašio je očekivanja. Župnik Don Cecinović htio je poslije službe božje da dodje na trg i sakupivši izbornike, s zastavom na čelu vodio je izbornike u sjedište izbora. Glasovnice »Ne« bile su sasvim ignorirane, a niti je upotrebljavana kabina. Ponos Medulina što su pripušteni da kažu »Si« Duceu, bio je tako velik, da se oni nisu htjeli gubiti u formalnostima. A s Medulinom podijelio je velike veselje i Ližnjan...«

KOMEDIJA SA SELJACIMA U ČABRUNIČIMA

U Čabruničima na Puljštini bilo je seljaka, koji nisu imali pravo glasa. Ali fašistički organi htjeli su, da i oni iskažu svoju veliku ljubav prema Mussoliniju. Dvadeset i jedan seljak iz Čabruniči potpisao je neku izjavu, koju su predali poslaniku Mraku-Maracchiju i tu je izjavu, potpisano od slavenskih seljaka objavio »Corriere Istriano«. U izjavi ti naši seljaci morali su da kažu, da su »figli d'Italia« i di Benito Mussolinik. Slične izjave potpisivali su terorizani seljaci i u drugim selima po Julijskoj Krajini.

Na onoj stranici, gdje »Corriere Istriano« donosi taj veliki izvještaj o plebiscitu u Istri, u kojem se opisuju mnogo poniženja našeg naroda, štampan je na dnu i jedan oglas za bolesti kostiju s velikim naslovom: »Oh, la mia schiena!«

ČEŠKOSLOVAČKA ŠTAMPA O FAŠISTIČKOM TERORU ZA VRIJEME PLEBISCITA

»Praške novine« (Prag) od 7. aprila, donose slijedeću bilješku:

Prema vijestima, koje su stigle iz Trsta, fašističke organizacije su prilikom nedavnog italijanskog plebiscita, koji je odlučivao o sastavu talijanskog parlamenta, vršile nečuven teror na slavenskom stanovništvu Julijske Krajine, koje su pošto-poto htjele da prisile na glasanje. U ovoj presiji, koju su vršila u prvom redu fašistička i vojna udruženja, nisu zaostale ni kulturne organizacije. Na dan plebiscita fašistički milicioneri su išli kroz sela, istierivali Slavene iz njihovih domova i odvodili ih na glasanje. Ali i pored toga učešće glasača u Julijskoj Krajini bilo je slabije nego u ma kojoj talijanskoj provinciji.

REGULACIJA REKE V VOJAŠKE SVRHE

Bistrica, aprila 1934. (Agis.). Kako se doznava, bodo nadaljevali s regulacijom reke Reke. V načrtu imajo za enkrat reguliranje gornjega toka reke t. j. od izvira do Topolca. Pri Zabičah so že regulirali hudornike, ki se zlivajo v Reko. V tem gornjem delu so podrli že vse jezove, ker so bili ti privatna last mlinarjev in žagarjev ob Reki in so morali plačati lastnikom odškodnino. Tako je posestnik in mlinar Žnidaršič, p. d. Zemljak, prejel odškodnino za jez v znesku oko 100.000 lir. Kot zgleda, bo ta regulacija stala lepe denarce. Govori se, da bo polovico vseh stroškov trpela država, polovico pa bo morala plačati občina Il. Bistrica. Za občino bo to neverjetno velika obremenika. Od regulacije pa bodo imeli občani le malo koristi, morda pa tudi prav nobene. Rečno strugo nameravajo namreči poglobiti, menda po nekaterih krajih tudi razširiti, predvsem pa nameravajo sekati ovinke in bi tako ponekod dobila reka čisto novo strugo. Vsa ta dela za regulacijo reke pa opravičujejo merodajni faktorji s tem, da bodo tako pospešili osušenje nekaterih delov polja (kot trnovskih mlak), ki so močvirnati. Trnovci imajo del takega polja med pivsko in reško cesto. Kot se pa spominjamo, je bilo še pred nedavnim rečeno, da bo te močvirne predele, s rodovitnimi njivami vred, odvzela vojaška oblast za nadaljevanje vojaških naprav (aerodroma in vojašnic). Če res mislijo na to, potem nam je tako vztrajno zavzemanje za regulacijo Reke razumljivo. Jasno pa je tudi, da od regulacije naš človek ne bo imel prav nobene koristi, pač pa mu bodo za to naložena velika bremena, katerih ne bo odtetala regulacija samo s tem, da bo preprečila vsako poplavo.

REŠKI LEGIONAR NA PREMU IN BURJA

Postojna, aprila 1934. (Agis.) V eni prejšnji številki našega lista smo poročali, da so se vršile na Premu aretacije, radi zastave, ki jo je ponoči raztrgala burja. Aretiranje so pa spoznali za nedolžno in so jih že po temeljitom zaslišanju izpustili iz bistrskih zaporov. Raztrgana zastava pa je postala usodna tudi za občinskega policajca Mariana Begginija. Premski podošta Zafarana, ki je že del časa iskalk primerne vzroka da bi Begginija odslovil in na njegovo mesto spravil svojega svaka, je izkoristil ta dogodek. Vrgel je vso krivdo na policajca, ker ni zvečer spravil zastave, kar je pripomoglo, da so oblasti pristale na odslovlitev, kljub velikim prednostim, ki jih je imel policaj kot reški legionar.

ITALIJANSKI KOLONI V OREHKU.

Postojna, aprila 1934. (Agis.) Na posetvu graščaka Dolenca v Orehku, sta se pred kratkem naselili dve družini italijanskih kolonov, doma blizu Vicenze. Priseljenci bodo pod zelo ugodnimi pogoji obdelovali polje graščaku Dolencu, ki jih je nalašč za to poklical.

NOVA UMOBOLNICA NA PREMU.

Trnovo, 20. marta 1934. (Agis.) Uprava reške pokrajine namerava prevzeti od podružnice reške posojilnice in hranilnice v Il. Bistrici dve posesti na Turnu v premški občini. Še do nedavnega so gospodarili na Turnu, ki je bil svoj čas frakcija male občine Ralščevega brda, trije gospodarji: Dekleva, Špilar in Penko. Zadnji se je še pred vojno izselil v Ameriko, prvi dve posesti pa je, po večkratnih napovedi javnih dražb prevzela sedanja lastnica podružnica reške hran. in pos. za kritje svojih hipotek. Zgodovina Turna je zanimiva ter je bilo prej tu samo eno posestvo in svoj čas pristava premskega gradu, kar se lahko še danes vidi po lepi stanovanjski stavbi, zidani v obliki podkve. V zadnjih 60-70 letih pa so posestvo kupili predniki prejšnjih lastnikov. Danes pa, kot zgleda, bo vsa nekdanja pristava dobila spet novega gospodarja, in sicer bo tu nastanjen zavod za umobolne.

ODKRIJE OBERDANKOVEGA SPOMENIKA

Po dolgem času in dolgem prerekanju so se tržaški fašisti vendar enkrat zednili in določili, da bodo dne 29. t. mj. otkrili spomenik Oberdanka. Istega dne bodo tudi otvorili »Casa del Combattente« v katere veži bo stal ta spomenik. Tega otkritja se bo poleg drugih fašističnih zastopnikov udeležil tudi Duca d' Aosta, ki bo zastopal kralja. (Agis.)

TEŽAK BOLESNIK »SRETAN ŠTO MOŽE GLASOVATI ZA DUCEA«

U Barbanu je oduševljenje bilo takvo, da se je narod skoro potukao od velike sreće, što može da glasuje za Ducea. Tako izgleda iz izvještaja u »Corriere Istriano«. Jedan težak bolesnik iz Petehi, star 92 godine, dao se ponijeti na biralište... Tako piše »Corriere« i — treba mu vjerovati!... On se dao preneti na biralište, da bi »osjetio veliku sreću što može da glasuje za Ducea«. Tako piše puljski list i ko mu ne bi vjerovao!

SIROTTI IN NAŠ JEZIK

Na velikonočni ponedjeljek se je vršilo veliko romanje na Sveto goro, ki je bila u ta namen tudi lepe okrašena, kakor v nekdanjih časih. Vernikov, većinoma Slovencev, je prišlo nad 2000 na goro Matere božje. Slovesno sveto mašo je imel goriški administrator msgr. Sirotti, ki je tudi vodil procesijo s relikvijami. Naj bo pri tej prilici omenjeno, da slovenskih vernikom ni bilo dano slišati božje besede v slovenskem jeziku. — (»Slovenec«).

KNJIŽEVNIK BEVK PUŠTEN IZ KONFINACIJE NA OTOKU VENTOTENE

PUŠTENI SU I DR. DEKLEVA, URŠIĆ I TUTA

Trst, aprila. 1934. — Kako saznajemo iz pouzdanog vrela književnik France Bevk, koji je bio konfiniran nedavno na otoku Ventotene, pušten je kući. Isto tako pušteni su i dr. Josip Dekleva iz Materije, Rudolf Uršić iz Kobarida i student Slavko Tuta iz Tolmina. Oni su nedavno, kako je »Istra« jавljala, bili ponovno konfinirani. Čini se, da će svi spomenuti biti podvrgnuti strogom policijskom nadzoru.

★

Ljubljansko »Jutro« od 6 aprila piše:

»Kakor poročajo, je bil slovenski pisatelj France Bevk nenadno izpuščen iz konfinacije. Te dni se je vrnil v Gorico.

Pred dobrima dvema mesecema, dne 27. januarja t. l. je bil, kakor je naš list obširno poročal, na lepem konfiniran. Goriška prefekturalna komisija, ki je vodila proti njemu konfinacijsko preiskavo je v kratkih šestih dneh opravila svoj posel in odredila pisatelju tri leta prisilnega bivanja na otoku Ventotenu v južnem Tirenskem morju. Konfinacija pisatelja Bevka, ki se ni niti zdaleka bavil s politiko in se je še posebej v zadnjih letih vse posvetil slovenski lepi knjiži, je izzvala v vsej slovenski javnosti veliko razburjenje. Nadvse oster pa je bil tudi odmev po ostalem evropskem kulturnem svetu. Fašistični šovinisti z zakoni slovenskemu pisatelju niso mogli do živoga, saj se je še celo v svojih knjigah na moč izogibal vsemu, kar bi lažja cenzura mogla sprejeti kot izpad proti italijanstvu. Zato so ga ovađili konfinacijski komisiji, ki ga je proti zakonu poslala na otoke.

Naš Penklub se je uprl takemu postopanju fašističnih oblasti in je poslal odločen protest italijanskemu Penklubu.

Kakor vse kaže, je ta protest naše pisateljske kulturne organizacije tudi zalegal. Že tik pred Veliko nočjo se je v Gorici opazilo, da so oblastva pripravljena poslati Bevka nazaj domov. Fašistični policijski agentje so hodili krog naših ljudi in se tako vladno informirali o Bevku, da so ljudje že pričeli misliti na njegov skorajšnji povratak. V ostale je italijansko notarne ministarstvo pred dnevi odredilo, naj se takoj izpusti iz konfinacije 132 konfinirancev.

Poleg drugih so bili poslani nazaj v ožjo domovino tudi trije drugi slovenski konfiniranci in sicer dr. Jože Dekleva iz Materije nad Trstom, vseučiliščenik Slavko Tuta iz Tolmina in Rudolf Uršić iz Kobarida. Vrnili so se domov že na velikonočni ponedeljek.

V si trije pa so bili nujno pozvani v Gorico, kjer je prefekturalna komisija uvedla proti njima novo preiskavo.

Pričakovati je, da jim bo izrekla strog opomin ter jih postavila pod najstrožje policijsko nadzorstvo, tako da se bodo morali z vso previdnostjo izogibati sleherni družbi in se bodo smeli svobodno gibati le ob določenih urah, da ne bodo smeli zahajati v javne lokale in bodo morali biti policijskim oblastvom vsak hip na razpolago.

★

Zagrebački »Obzor« od 28. marta javljao je:

»Poznati slovenski književnik France Bevk, koji stalno živi i djeluje u Gorici, bio je u više navrata izložen lošem postupku i progona, a u zadnje vrijeme bio je i konfiniran. Slovenski PEN klub, kojemu je Bevk članom, obratio se na predsjednika PEN-kluba u Rimu F. T. Marinetti-a s molbom, da se zauzme za sudbi nu progonojenoga Bevka. Taj korak podupro je zagrebački PEN-klub posebnim pismom na Marinetti-a, na koje je ovih dana primio odgovor. PEN klub u Rimu obratio se odmah na mjerodavne oblasti i zamolio informacije o sudbini Bevka, te će o primljenom odgovoru obavijestiti intervenirajuće klubove. Uz to je PEN klub naglasio, da se najživlje zauzima za tu stvar.

★

Beogradska »Politika« javila je 3 aprila da je rimska vlada zaključila da pusti sa otoka za konfinirane na slobodu 130 konfinirana.

ŠEST SLOVENSKIH DELAVCEV ARETIRANIH

Tržaška policija je na dan »volitev« pridno poslovala

Trst, 28. marca 1934. (Agis). Na dan »volitev« v nedeljo 25. marca dopoldne je bilo v tržaški gostilni »Crismanik« zbranih več delavcev, med njimi tudi šest Slovencev, ki so to gostilno redno posećali. Nenadoma je pridrvilo v lokal vse polno fašistov, ki so pričeli izganjati goste na volišče. Delavci so se umaknili iz gostilne in so se čez malo časa, ko so fašisti odšli, zopet vr-

nili. Radi tega dogodka se je vnel med Slovenci pogovor in eden, ki je bil že nekoliko vjuben, je vzkliknil, da ne gre na volišče, tudi če ga pridejo s puškami naganjati. Te besede je slišal tudi neki Italijan, ki je najbrže dobro razumej slovensko in je delavce ovađil policiji, češ da javno hulskajo proti volitvam. Vsi fantje so bili aretirani in odvedeni v zapor, od koder jih niso še izpustili.

IZ GRUPE POSTOJNČANA, KOJI SU ODVEDENI U RIM U ZATVOR

nekoji su pušteni na slobodu

Trst, aprila 1934. Prošle jeseni i zime fašistička je policija aretirala u Postojni grupu ljudi i optužila ih zbog špijunstva. Među ostalima bili su aretirani urarski pomoćnik Karel Tavčar, njegova sestra Fani Tavčar, pa Bisjak i još

nekoji. Iz zatvora su ovih dana pustili većinu njih. U zatvoru je još tipograf Bisjak i još jedan njegov drug. Nalaze se u Rimu u zatvoru Regina Coelli. Istragu vodi Specijalni Tribunal.

GIMNAZIJA V TOLMINU „VZHODNA VRATA KRALJEVINE...“

»Il Piccolo« objavlja visokodoneč dopis iz Tolmina o delovanju tamošnje gimnazije. Ta šola, ki jo je ustanovil fašistični režim »na vzhodnih tlatih ljubljene italijanske domovine« kot »predstražo, vredno novih časov«, vrši baje veliko kulturno poslanstvo na meji, kjer se kopičijo »tolikani težavni politični in jezikovni problemi.«

»Ta šola nima v prvi vrsti naloge, da širi staro klasično kulturo, kot je namen vsake gimnazije, marveč mora podajati italijanske literarne, zgodovinske in filozofske pojme drugonarodnemu ljudstvu Italije.

»In kar ganljivo je videti, kako ta gimnazija vrši svoje poslanstvo, kako je vsa prežeta s fašizmom in kako v luči več kot

dvatisočletne kulture politično prepričuje tamošnje prebivalstvo, ki je na žalost še tujerodno.

To je pa res ganljivo. Po dolgem času je ta fašistični kričar zopet enkrat priznal, da je Tolmin slovenski, da je tamošnje ljudstvo tujerodno, da ne rabi toliko gimnazije in prave šolske naučne vzgoje, marveč političnega prilivanja. Zakaj neki ne pristavlja tudi, da je ta čuden politični zavod v Tolminu, na vzhodnih vratih Italije v svojem poslanstvu skrahiral, ker poleg učnega osebja in nekaj koristolovcev ni mogel pridobiti nikogar, da bi mu vlivljal dvatisočletno italijansko barbarstvo v še vedno nepokvarjeno slovensko dušo. — (»Slovenec«).

PRI BENEŠKIH SLOVENCIH ŠE VEDNO ITALIJANSKE PRIDIGE

Prepoved videmskega prefekta, s katero so bile odpravljene slovenske pridige v vseh cerkva beneških Slovencev, je še vedno v veljavi. Vsi protesti so bili zaman. Ljudstvo je silno potrto. V mnogih krajih sploh ne hodi več v cerkev. Kakor znamo, so duhovniki pridigovali v rezijanskem narečju; poučevali so verouk s pomočjo rezijanskega katekizma. Fašistična vlada niti rezijanskega narečja ne trpi več. (»Slovenec«).

MSGR. SIROTTI BO BIRMOVAL

V goriški nadškofiji pripravljajo otroke na sv. birmo. Ob tej priložnosti je prišlo v širšo javnost, da je msgr. Sirotti, upravitelj goriške nadškofije, prejel iz Vatikana do-

voljenje, da sme birmovati. Po tej vesti sodijo, da bo msgr. Sirotti še dolgo ostal na sedanjem mestu. (»Slovenec«).

ITALIJANSKI DUHOVNIK JE PRISPEL V ŠTANDREŽ PRI GORICI

Prišel je po nalogu upravitelja goriške nadškofije msgr. Sirottija, češ, da je sedanji slovenski župnik potreben pomoči mladega duhovnika. Ta italijanski kaplan ne poučuje verouka v italijanskem jeziku samo v Štandrežu, temveč tudi v sosednji župniji Vrtojbi, ki je tudi bila priključena Veliki Gorici. Vidi se načrt, da se spravijo italijanski duhovniki v vse okoliške slovenske fare, ki so bile priključene Gorici. (»Slovenec«).

FAŠISTIČKE PROVOKATORSKE METODE

Kako je maknut župan jelšanske občine

Jelšane, aprila 1934. Od nekog vremena kod nas se događaju vrlo čudne stvari. Naše su vlasti, poznavajući naše selo a i čitavu našu općinu da je sve slavensko, organizirale jednu noćnu fašistovsku bandu, koja je u noći kroz tjeđan dana lijepila neke plakate po našem selu i po cijeloj općini, a također pisali su i po zidovima kuća takve napise. Ti plakati i napisi nalazili su se i na kući našeg seoskog župana Brozine Josipa Grženova. Mi smo odmah znali što znače ovi letaci, da nisu drugo nego povod daljnjeg mučenja našeg naroda. Glede ovih letaka imao je mnogo smetnja i okapanja Brozina. Pozvan je bio na Rijeku na kvesturu, gdje je bio i osuđen. Osuđen je da poslije 8 sati na večer ne smije izaći iz kuće i da se mora svake

nedjelje u jutro javiti u općini da je kod kuće, a k tome oduzeli su mu čast seoskog župana, koju je do sada imao i koju je vršio na veliko zadovoljstvo sviu nas u selu.

Mi znamo vrlo dobro zašto je ovo njemu učinjeno. Brozina je uživao u našem selu i među nama vrlo lijep ugled kao čovjek vrlo značajan.

Mi vidimo da naši vlastodržci upotrebljuju svaku vrstu podmetavanja, kako bi nas mogli čim prije i lakše uništiti, ali uzaludan im posao, jer mi znamo njihove namjere pa smo već odavna na nje navikli. Znamo, da je teško podnašati muke, koje nam zadaju. Kod nas ko iskreno i strastveno ljubi istinu i slobodu i svoju rođenu grudu, preziran je kao najveći razbojnik i gladan kao pas, ali svoje ne da i doživjet će pobjedu. (ćić)

STRAHOTE FAŠISTIČKOG PORESKOG SISTEMA

Naš seljak ne može više da podnosi — Slučaj seljaka Ribarića iz Vodica

Vodice aprila 1934. Nedavno desio se je u našem selu interesantan slučaj koji hoćemo da opišemo.

Cijelom je našem narodu poznato, kako nastoji naša ovdašnja državna vlast da nas Slavene u svakom pogledu uništi. Teret, koji nam je nametnula je nesnošljiv, osobito što se tiče poreza, koji je tako velik da nam je nemoguće podmiriti ga.

Jedan naš seljak imenom Ribarić Ivan, po nazivu Lik, imao je da plati zadnji obrok od god. 1933., ali nije mogao da plati, jer nije imao od kuda. Imao je u štali jedino mlado svinjče, koje si je uzeo na dug da ga odgoji za drugu godinu. U fe-

bruaru došao je jedan činovnik od »ezatorije« iz Podgrada i zaplijenio mu ovu jedinu životinju, a nakon 8 dana došao je eksekutor da će mu ovo svinjče dati na licitaciju. Ribariću, videći da će mu se oduzeti sve što ima, uzavrla je od muke krv i pograbi je sjekiru i mahnuo prama eksekutoru. Sreća što je taj uzmakao i dao se u bijeg. Ribarić je otrčao za njime. Videći eksekutor, da se nalazi u škripcu, počeo je revolverom pucati prema Ribariću. Ribarić se tada povukao. Protiv našeg izmučenog seljaka Ribarića povedena je stroga istraga i doći će pred sud. (ćić)

OSAM DANA ZATVORA RADI „DANICE“ ŠTAMPANE U GORICI

Aretacija Antona i Dragutina Gaberšnika iz Vodica

Vodice, aprila 1934. Na sam Uskrs kad svi katolici slave Hristovo uskrsnuće, bio je kod nas ponovno uhapšen Gaberšnik Anton, koji je bio, kako smo vam bili javili uhapšen sa pok. Jurišević Ivanom. Ovog je puta bio uhapšen radi toga, što su ga nekoji naši izrođi optužili da ima kod sebe hrvatske knjige t. i. kalendar »Danicu«, koga izdaje »Družba sv. Mohora« u Gorici. Bio je uhapšen i njegov brat Dragutin iz istih razloga. Rečeno im je, da oni po Čičariji šire naše knjige. Bili su zatvoreni svaki 8 dana. Bili su

ipak pušteni na slobodu, pod prijetnjom, da ako se još jedamput nadie kod njih kalendar »Danica«, da će se s njima drugačije postupiti i da će par godina oduležati u Liparima. Nama Slavenima nije daleko dozvoljeno niti ono da čitamo što prešlo kroz njihovu strogu cenzuru. Vidimo, da bi rado iz nas napravili ljude, koji ne bi vidjeli pedalj pred nosom, ali naši se gospodari na veliko varaju i prevariti će se ako to misle. Dok god bude znao samo jedan čovjek u nas po naše pisati i čitati, znati ćemo i mi svi drugi. (ćić)

SUROV NAPAD MILIČNIKA NA SLOVENSKO ŽENICO

Gorica, aprila 1934. (Agis.) V Gorici na ulici Corso Vittorio Emanuele III. se je na velikonočni ponedjeljek zgodil nenavadan, surov napad nekoga miličnika na ubogo Terezio Pavletič, zasebnico, staro okrog 70 let. Pavletičeva je šla ta dan po ulici, kar pridrvi od zadađ miličnik na kolosu, se zaleti vanjo in ji raztrže krilo. — Uboga ženica je vsa razburjena zahtevala povračilo za raztrgano krilo, posebno se zato, ker miličnik ni zvonil. To svojo zahtevo mu je povedala seveda v slabi italijanščini. Tedaj pa se je miličnik razjaril in porinil v njo kolo tako močno, da je revica padla v obcestni jarek, kije na tej ulici zelo globok. Pri padcu si je nevarno poškodovala nogo tako, da je morala v bolnico. Miličnik je po storjenem dejanju takoj odkuril.

ARETACIJA

ZARADI BAZOVŠKIH ŽRTEV

V Borštu so aretirali nekoga fanta, ker so baje našli pri njemu letake v spomin žrtve 6. sept., ki so bile ustreljene v Bazovici. Vest se torej fašistom še ni potolazila?

PADEC VOJAŠKEGA ZRAKOPLOVA V SOČO.

Gorica, aprila 1934. (Agis.) Pred kratkem je padel v Sočo vojaški zrakoplov z mirenškega letališča. Pilot in mehanik sta bila takoj mrtva. To za te kraje ni nič posebnega in ni skoro tedna, da se ne bi zgodila pri vajah kaka večja ali manjša nesreča.

STATISTIKA FAŠISTIČNE MLADINSKE ORGANIZACIJE.

Po fašističnem uradnem štetju, ki so ga pred dnevi objavili vsi italijanski listi, je število vseh članov vpisanih v fašistične otroške in mladinske organizacije dne 30. marta t. l. znašalo 3.407.403. Od tega odpade na balilo 1.562.030, na avangardiste 377.621, na male Italijanke 1.315.339, mlade Italijanke 151.826. Od 31. marca 1933. pa do 31. marca 1934. se je število članov teh organizacij zvišalo za 718.726 članov. (Agis.)

V GABROVCU NI VEČ MILIČNIKOV

Gabrovec, april 1934 (Agis.) V Gabrovcu je bil do zadnjega sedež fašistične milicije, ki je s svojim delovanjem prizadela mnogo hudega našem kmetu. Sedaj pa so ta sedež, ne vemo iz kakšnega razloga, opustili in miličniki so na veliko veselje ljudstva izginiti. Pravijo, da radi tega ker stanejo taki špasi — namreč vzdrževanje milicije po vseh vaseh — Italijansko državo vendarle malo preveč, posebno sedaj ko so vladine blagajne vedno bolj prazne.

V KOŠANI OSTAL TENENTE Z ENIM MILIČNIKOM

Postojna aprila 1934. (Agis.) V košanski okolici so bile še lansko leto ukinjene vse postaje miličnikov in tudi v Košani sami kjer je ostal le še tenente z enim miličnikom. Po zadnjih vestah pa, bosta odšla tudi ta dva, ki sta poleg vestnega in skrbnega brigadirja prav dosledno opravljala politično nadzorstvo nad prebivalstvom.

MIRENSKO LETALIŠČE ŠE NI DOVOLJ VELIKO.

Miren, 2 aprila 1934. (Agis.) Kakor doznavamo, nameravajo baje ponovno povečati mirenško vojaško letališče. V ta namen bodo zgradili nove hangarje za lovška letala. S to razširitvijo in pa z dograditvijo nove asfaltirane ceste Gorica-Dol-Trst, ki gre tik ob letališču, bo to pridobilo na važnosti. V novih hangarih bo prostora za 100 letal.

ZOPET DVE NAŠE KMETIJI NA BOBEN

Kam vodijo preveliki davki
Komen, aprila 1934. (Agis.) Koncem marca je zopet zapej boben pri dveh komeških kmetijah in naznanil ljudstvu da sta zopet dve posevsti padli pod pritiskom neznošnega davčnega vijaka v tute roke. Eno kmetijo, last Josipa Vovka, je kupila neka tržaška posojilnica drugo, last Valentina Kovača pa neki Italijan. Kmetiji sta bili veliki in sta bili, dasj zadolženi do leta 1929 precej trdne. Toda radi vedno nuiših davkov sta se morala lastnika vedno bolj zadolževati, dokler nista bila do grla zadolžena. Konec je opravil rubež. Oba kmeta, ki imata poleg tega še vsepolno otrok, sta na cesti.

NAŠE GOSTILNIČARSTVO PROPADA

Italijanske gostilne uspešno konkurirajo slovanskim

Sovodnje pri Gorici, aprila 1934. (Agis.) Kakor v vseh panogah gospodarstva Sovodenj in okolice tako se tudi v gostilničarskem obrtu nazorno kažejo strahovite posledice gospodarske krize. Še pred nekaj leti so bile gostilne razmeroma dobro obiskovane. Tu so se sestajali, da so nekoliko v medsebojni pomenkih pozabili dnevnogorje. Danes tega ni več. Gostilne so vsak delavnik in vsako nedeljo dobesedno prazne. Težko, težko če se v kateri izmed petih domačih gostiln v vasi, pojavi kak gost. Za gostinčarja je to prazničen trenutak. Da pa je propad domačih gostiln še popolnejši, skrbje krčme italijanskega »dopolavora« kjer prodajajo vino po skoro polovico nižji ceni kot drugod. Jasno je, da bodo domače gostilne v vasi sčasoma popolnoma propadle. Ista slika se kaže po vsej goriški okolici in po vsej Juljski Krajini. Domače gostilničarstvo vedno bolj lira, Gostinčarji imajo od svojih gostiln samo ogromna davčna bremena, dohodkov pa skoro nikakih.

Kako vzgaja fašizem v šoli in izven šole našo mladino

Ljubljana, 24. marca 1934. — Agis.

Fašizem polaga največje zaupanje v naravno vzgojo mladine. V vzgoji je moč in bodočnost vsake ideologije. Prava vzgoja je ona, ki pospešuje in omogoča notranji samostojni razvoj posameznika, ne pa ona, ki ovira in zatira vsak samostojen in prost notranji razvoj. Pri vzgajanju niso učenci le prazne glave, katere je treba napolniti z našim znanjem, ampak so predvsem samostojne osebnosti, katere je treba doumeti in spoštovati kot take. Vzgoja je notranji razvoj lastne narave, v njej so težnje, misli in čustva, le izražanje te notranje potrebe. Vzgojiti pomeni le voditi samostojne osebnosti na poti njihovega notranjega razvoja. Kdor pokonča v učenca to samostojno bitnost, ki je izraz njegove proste duševnosti, ta ne vzgaja, ampak dolgočasni, ker bi rad sebe našel v gojencu. Takih vzgojiteljev je danes 90 odstotkov, ki ne razumejo bistva vzgoje same. Niso to le šolski vzgojitelji, so pred vsem politični in socialni vzgojitelji, ki so zamenjali živega učenca z mrtvim, samo da ga lažje obdelajo po svoje, kot se jim pač zljubi. V takem učenca, ki smo ga najprej umorili vsemu njegovemu notranjemu svetu, ne najdemo nobenega odpora, nikakega prepričanja, zanimanja ali veselja do dela in naših idej. Nam sledi kot senca pasivno in brezbržno, v njem ni izraza ne moči. Zalosten je pogled na tako čredo ljudi, ki so zgubili prepričanje vase in sledijo kot plahе ovce vodniku. Da bi verovali v svojega vodnika je že v naprej izključeno, kajti kdor je zgubil vero v sebe, je ne more imeti, ne gojiti za drugega; tak človek je postal mehanični avtomat, ki misli in se giblje na povelje drugega. Da se fašizem izogne taki mehanični vzgoji, je sprejel za svojo teorijo organsko zamisel Gentilijeve reforme. Ta teorija predpostavlja vsemu učenju in vzgajanju absolutno spoštovanje do učenčeve osebnosti. V Gentilijevi šoli se ne polaga pozornosti na količino, ampak na kakovost vsega znanja. Njej je dana največja vzgojna prostost vzgojiteljev samo zato, da se izogne didaktičnim formalnostim in se posveti notranjemu razumevanju in vzgajanju svojih učencev. Ta vzgojna šola, ki sloni na najstrožjem medsebojnem spoštovanju individualnega prestopa razvoja ima namen odstraniti vse mehanične in mrzle ovire organskega razvoja in usposobiti človeka za samostojno razumevanje in presojevanje vsega življenja. V kolikor se drže tega namena je to globoka idealna zamisel prave vzgoje, je pa seveda težko izvedljiva v praktičnem življenju in je obsojena nerazumevanju in usodnemu izrabljanju v šoli sami. Ze iz teh besed smo videli, da je Gentiliju na srcu pred vsem prosti duševni razmah posameznika. Spoštovati je treba v posamezniku vse, kar je združeno z njegovo notranjo naravo. Jezik običaj, duševne težnje in zmoglosti, se morajo pri gojencu spoštovati in samostojno razvijati. Kdor zanemarja ali pa celo ovira prosti razvoj teh duševnih vrednot ta ni vzgojitelj, ampak zločinec mladosti, če in se mora takoj odstraniti iz šole! Lepe misli, če bi se v resnici tudi pri naši mladini upoštevale in pravilno pojmovala.

Tudi naši otroci imajo svoj jezik, svoje običaje in svoje narodne duševne težnje, ali tega se pri njih ne upošteva, ampak se v njih vse to kar je njim sveto in prirojeno zatira in pokončuje. Gentilijevi učitelji so zločinci naših prostih duš, ker zatirajo v naši mladini narodno duševno prosti razvoj. On sam tako trdi, da je zločinec, kdor ne spoštuje prostega duševnega razvoja, on sam si je vzela to osnovno načelo za podlogo vsega vzgojnega dela, on sam pa je prvi postal nedosleden lastni teoriji, ker je postal zločinec naših slovenskih duš. V svojim govorih tržaškimi učitelji pozabljajo, da imajo ti učitelji seboj slovensko in hrvaško mladino ter navdušuje mirno dalje to učiteljsvo do zločinskega raznarodovanja duševno proste in zakonsko nezaslišane jugoslovanske mladine. Kje je potrebna doslednost in znanstvena resnost, gospod Gentile? Kako naj svet veruje v resnost teorije, ki jo učitelj sam prvi obsoja, če se ne uje ma z njegovimi osebnimi nameni, kot se je to pokazalo v njegovem govoru našim učiteljem in kot se še naprej dosledno dogaja v vseh šolah zasedenega ozemlja.

Na slovenski zemlji živijo slovenski rodovi in oni potrebujejo slovenskih vzgojiteljev za uspešno izvrševanje svojega poklica. Fašizem je narodni egoizem in ne vidi preko plota lastnih interesov. To se najbolje kaže ravno pri vzgoji naše mladine. Našim otrokom se strogo prepoveduje pogovarjati se med seboj v materinščini, kadar so v šoli. Učitelj ali učiteljica ne poznata niti besede tega jezika, pa kljub temu kričita in pripovedujeta po svoje in se hujdujeta na revne učence, če jih ne razumejo. Učenci kljub vsej svoji pozornosti ne razumejo ničesar in začudeno strmo v svojega razburjenega vzgojitelja. Ali je to šola? Je to ono notranje medsebojno razumevanje, ki je nujni predpogoj vsake šole? Ali je čudno, če naš otrok sovraži učitelja in obratno? Bolj zoperne, mehanične in zločinske šole ne pozna zgodovina, kot je ravno to trdo in dosledno pokončevanje duševnega miru in prostosti v naši mladini. Vse se zatira, kar jih spominja na jezik in polčenje, tako da so te oropane otroške duše živ vzgajati Gentile.

Narodne šole so predpogoj vsake poštene vzgoje, tako da učitelj nadaljuje delo dru-

TALIJANSKI ANTIFAŠIZAM I JULIJSKA KRAJINA

Talijanski socializem i revizija granica — Liga za autonomiju Julijske Krajine na inicijativu talijanskih republikanaca

Već smo više puta pisali o stavu talijanskih antifašista prema pitanju Julijske Krajine i pokušali smo da taj stav rasvijetlimo. Danas bilježimo dva nova momenta.

Opaženo je, da su i talijanski antifašisti, naročito oni u umjerenijim partijama s tragovima nacionalističkih ideologija, apriori protiv iredentističkih tendencija u Julijskoj Krajini. Tako se odnose prema pitanju pripadnosti Julijske Krajine čak i talijanski socijalisti. Oni u svom programu nemaju predviđeno nešto revolucionarno s obzirom na Julijsku Krajinu, naglašuju, da će to pitanje biti samo po sebi skinito s dnevnog reda, ako se u Italiji, pa i u Julijskoj Krajini kao talijanskoj teritoriji realizuje socijalistički program. Gateano Salvemini, čovjek najšireg horizonta među talijanskim socijalistima dozvoljava doduše mogućnost izvesnog plebiscita u jednom dijelu Julijske Krajine, ali od tog se plebiscita nada talijanski pobijedi...

Pred mjesec dana je socijalistički prvak Modigliani doveo diskusiju u pariškom antifašističkom listu »La Liberté« na temu: socijalisti bi morali biti za reviziju granica uopće. A Salvemini je u jednom članku iskreno zapitao: koliko bi talijanskih socijalista na to pristalo, kad bi se sutra eventualno postavilo pitanje obnove granica u Julijskoj Krajini i Južnom Tirolu?

U Lionu u Francuskoj održan je 24 i 25. marta kongres talijanske republikanske stranke. Na tom kongresu raspravljalo se o mnogim pitanjima antifašističkog karaktera, a na koncu je talijanski republikanac iz Trsta Giuliano Viezzoli javio kongresistima, da se je u Parizu osnovala »Liga per l'autonomia della Venezia Giulia« — »Liga za autonomiju Julijske Krajine«, koja ima program od 4 točke:

ŽRTVE NASILJA

Još nekoji detalji o mučeničkoj smrti Ivana Juriševića

Vodice, aprila 1934. — Još nešto o tragičnoj i mučeničkoj smrti pok. Ivana Juriševića. Svojedobno smo o njegovoj smrti pisali detaljno, a ovlime hoćemo da opišemo još nekoje stvari, koje rasvijetljaju zvjerski zločin.

Kao što je poznato sa pok. Juriševićem bili su uhapšeni Rupena i Gaberšnik.

Pošto se naših ljudi nalazi mnogo u Trstu, kada su čuli za ovo uhapšenje, dvije ženske su se zainteresirale za Rupenu i došle su u zatvor »Iezuiti« propitati se za svog prijatelja Rupenu. Njega tamo nije medijum više bilo, i već su htjele te ženske da idu, kada im je jedan policijski činovnik spomenuo, da se tu nalazi neki Jurišević, ali da je umro i da leži u kapeli. Te dvije žene zamolile su tog činovnika, da li bi ga mogle vidjeti, a on im je odgovorio, da Juriševića mogu vidjeti samo članovi njegove porodice, i nije im dozvolio. Te dvije ženske znajući što se je sa pok. Juriševićem dogodilo, javile su to jednom muškarcu, i on se je uputio u zatvor da ga vidi. Pretstavio se je kao da je brat pok. Juriševića i pustili su ga da ga vidi. Taj je čovjek rekao činovniku, da zašto smrt nisu javili porodici, a činovnik da mu je odgovorio, da što je njih briga za jednog »jugoslovenskog psa« i da oni ne vode računa o takvim »životinjama«.

Kada je zatim došao pravi brat pok. Juriševića sa majkom nisu ga htjeli nikako pustiti da ga vidi. Činovnik je upozoren, da mora biti stroži. Brat se je morao podvrgnuti strogoj ličnoj premetačini i legitimiranju. Od ženskih mogle su ga vidjeti jedino one, koje su se iskazale, da su mu u rodu. Pok. Jurišević, osim onih rana, o kojima smo vam ranije javili, imao je na glavi straga na zatiljku velike rane. Po ranama na njegovom tijelu vidilo se je očito, da je morao pretrpjeti grozne muke, prije nego je ispustio svoju mladenačku dušu. Slava Ivanu Juriševiću!

GABRIJEL BALDAŠ IZ KOŠUĆI KOD VIŽINAE

Piše nam prijatelj:

Medju žrtve fašističkog nasilja treba ubrojiti i Gabriela Baldaša pok. Ivana.

Žine in skupno z družino vzgaja skupnemu cilju narodne vzgoje. Kjer ni spoštovanja do jezika, ki ga učenci govorijo, tam se jih v duši prezira in učenec, četudi je naraven, opazi ta prikrit prezir na obrazu svojega vzgojitelja. Naši otroci so zgubili zaupanje v italijanske učitelje in se jim smejejo v obraz. Naše družine sovražijo tujo besedo in lažikulturo, ker zastruplja otroke in izpodriva iz njih dušo spoštovanje do materinstva in do svete narodne dolžnosti. Vse to priča, da so in bodo uspehi šolske raznarodovalne vzgoje negativni za fašizem sam, ker s tako prisiljeno vzgojo ne doseže drugega kot prezir in ironijo v obeh tega trpečega naroda; med tem ko ga drugi resnejši narodi, ki spoštujejo vzgojo narodnih manjšin, pomiljujejo, da se poslužuje takih sredstev za svoj narodni zmag in napredek. Kaj naj rečemo mi k temu trdemu pokončevanju osnovnih vzgojnih pravic našega ljudstva? Vsaka taka vzgoja je zločin, ki traja dokler je naš otrok v šoli, kakor hitro pa zapusti šolo ga vzgojna sila rodne zemlje in domače hiše priklene nase in na novo oživi v pravem vzgojnem narodnem

1. »U Ligu za autonomiju Julijske Krajine mogu da pristupe svi Talijanci i Slavenci, bez obzira na vjeru, rođenje u Julijskoj Krajini koji kane da se solidarišu s političkom borbom za republikansku, demokratsku i socijalnu vladu.

2. Teritorijalno pod pojmom Julijska Krajina razumijevaju se nove pokrajine zauzete od Italije na njezinoj istočnoj granici poslije 1918, s isključenjem Zadra i Lastova.

3. Liga ima ove ciljeve: potpunu autonomiju, kulturnu, administrativnu i carinsku za čitav julijsko-krajiški teritorij; apsolutno izjednačenje Talijana i Slavena u Julijskoj Krajini u političkom i ekonomskom pogledu; postizavanje ekonomskog blagostanja, koje bi zadovoljavalo našire revindikacije radničke klase.

4. Da bi sve to postigla Liga će biti uvijek na čelu svakog pokreta, koji bilo kakvim sredstvima želi da ide k demokratskoj i socijalnoj slobodi.

U izvještaju o lionskom kongresu talijanskih republikanaca »La Liberté« ne kaže se ništa o tome kako su kongresisti primili tu ideju. Svakako bit će da u toj Ligi glavnu riječ ipak vode republikanci, jer je Viezzoli u vodstvu republikanske stranke.

Ni republikanci, dakle, ne misle na reviziju granice prema Jugoslaviji i oni vjeruju, da se pitanje jugoslavenske manjine u Italiji može riješiti i bez te talijanske žrtve. Smatraju, da je izlaz u autonomiju Julijske Krajine, poslužili su se jednom formulom manjinskih teoretičara, koja se je medijum u praksi na nekim stranama već pokazala neefikasnom.

Značajno je ipak ono isključivanje Zadra i Lastova iz okvira autonomne Julijske Krajine. Moglo bi se zaključiti, da talijanski republikanci smatraju potrebnim da se bar Zadar i Lastovo dadu ipak Jugoslaviji...

DROBIŽ

Osem let je minilo od kar so ustanovili Balillo. Dne 3. aprila so svečano proslavili to obletnico.

V Lugansko jezero je skočil iz avtomobila neki Italijan — antifašist v trenutku, ko ga je hotela fašistična obmeina straža aretirati. V avtomobilu je imel poln kovčeg antifašistične literature. Kljub temu, da so stražniki streljali za njim, je begunec srečno preplaval na švicarsko stran.

Po uradnih podatkih prometnega ministarstva je bilo v Italiji koncem marca 109 trgovskih ladij brez obrata s skupno tonazno 269.779.

Bogata Angležinja je darovala Mussoliniju krasno vilo v San Remu. V kakšne namene bo Mussolini porabil to vilo, ni znano.

Za političnega tajnika v Dornbergu je bil imenovan Nardini Josip, ki je povzel pred par dnevi posle svojega prednika Buta Alfreda.

V Gorici je umrl senator Francesco Marani, star 83 let. Rodil se je v Voloskem. Bil je pred vojno goriški župan, po vojni pa poslanec v senatu.

Anton Cingerle, star 19 let iz Oseka pri Sempasu je bil kaznovan na 6 mesecev zapora in 600 lir denarne kazni, ker je lovil brez predpisanega dovoljenja.

V Gorah pri Cerknem je zgorela Francu Golobu lopa, kjer je imel shranjeno orodje in krmo. Sumijo, da so ogenj podtaknili njegovi osebni sovražniki.

Agis

duhu. Tak otrok, ko doraste in se zaveda svojih narodnih pravic in dolžnosti, začne sovražiti svoje laži-vzgojitelje in ne veruje v njihove obljube in dela. Italijanski učitelji se pritožujejo, da jih otroci ne poslušajo in da so brezbržni do šole. Kako pa naj se naš otrok navdušuje, ko se v šoli ponavlja vedno eno in isto, govori o fašizmu, ki je našemu otroku ravno tako dostopen kot luna in ravnatoko oddaljen zadnji dan kot prvi dan šole. Zdrava narava naše mladine se upira mehaničnemu in umetnemu pretvarjanju resnice. Vsako navdušenje traja nekaj časa, dokler ne spozna laži, ki se v njem skriva, potem pa pade v preziranje in razočaranje. Mi spoštujemo in ne sovražimo poštenega vzgojitelja, preziramo pa iz dna svoje duše varljivega hinavca, ki skuša s svojo lažjo pokončiti v naših dušah, ker je neumljiv. To lahko izpričamo celemu svetu, ker smo uverjeni, da nas bodo vsi in iskreni vzgojitelji prav razumeli in bodo spostovali našo življensko moč vztrajnost.

V šoli ni in ne bo fašizem dosegel trajnih uspehov pri naši mladini. S. S.

Pomen in naloge manjšinskih kongresov

Predavanje dra Wilfana v Ljubljani

Pod okriljem društva »Pravnik« je dr. Josip Wilfan, nekdanji tržaški poslanec in predsednik manjšinskih kongresov, v sredo zvečer predaval o pomeni manjšinskih kongresov. Predavatelj je orisal namen in zgodovino manjšinskih kongresov.

»Slovenec piše o predavanju dra Wilfana: Očitek, da so manjšinski kongresi premalo aktivni, premalo radikalni, je zavrnil predavatelj z razlago o postanku kongresov samih. Ni bilo lahko najti skupne podlage za zasebno organizacijo, v kateri naj bi bile zastopane narodne manjšine najrazličnejših narodnosti z najrazličnejšimi interesi. Eno svojstvo je vsem narodnim manjšinam skupno, to je njihovo razmerje nasproti večinskemu narodu v državi, ki je izraženo v »manjšinik«. Da bi se trenje na manjšinskih kongresih čimbolj omililo in omogočilo sploh sodelovanje manjšin, je bilo treba čimbolj izločiti razprave o konkretnih vprašanjih, o konkretnem položaju posameznih manjšin; edino tako so se mogli predstavniki narodnih manjšin, ki so se shajali v inozemstvu, in manjšine same obvarovati še pred hujšimi preganjanji od strani vlad večinskega naroda. Njihovi predstavniki so morali no povratku s kongresa dati odgovor lastnim vladam za to, kar so delali na kongresih! Kako naj bi n. pr. dopustile manjšine, odrezane od svoje narodne matice, da se na kongresu postavlja na zatožno klop prav ta njihova matica, njihov narod, organiziran v narodni državi, čes, ker slabo ravna s svojimi manjšinami? Nastali bi burni prepiri in tako bi se onemogočilo vsako delo na kongresih.

Zato je bilo sklenjeno že v ustanovni listini, da bodo razprave na kongresih načelne, splošne in da nikako ne poidejo v podrobnosti o razmerah v posameznih državah. (Manjšinski kongres itak izdaja skoro vsako leto poročila o položaju posameznih manjšin in v njih se lahko vsako informira o njihovem položaju. Prip. ured.).

Resolucije se sprejemajo na kongresih soglasno, nigrad posamezne skupine ne preglašujejo druge druge. Govornik je omenil nekatere najvažnejše resolucije zadnjih kongresov. Tako n. pr. resolucijo o posplošenju manjšinske zaščite, nadalje resolucijo o teritorijalni avtonomiji, ki je bila sprejeta na zadnjem kongresu v Bernu. Utemeljil je potrebo, da se avtonomija posameznih narodnih manjšin naveže na določen teritorij, kakor je manjšina navezana nanj, kakor vežejo noge človeka na zemljo. Precej obširno je obravnaval resolucijo glede disimilacije narodne manjšine, ki jo je sprejel zadnji manjšinski kongres v Bernu in za katere je dal povod ravnanje z Židi v Hitlerjevi Nemčiji. Nikakor ni utemeljen očitek, da ni kongres glede tega vprašanja pokazal dovolj poguma. Kongres je stal pred povsem novim vprašanjem. Kdor pobija asimilacijo narodnih manjšin, ne mora načelno pobijati i disimilacijo, to je procesa, da se asimilirane manjšine izločijo iz večinskega naroda, ki jih je asimiliral, in zadobe zopet vse karakteristike izvirnega naroda. Če je Hitlerjeva Nemčija prišla na to, da asimilirani Židje niso pravzaprav Nemci in da je potrebno, da zopet postajajo Židje, ni mogoče tega načelno zavračati. Toda za večinski narod nastane tu dolžnost, da priznava narodni manjšini, ki je nastala vsled disimilacije, vse pravice, ki gredo narodnim manjšinam. To je tudi jasno poudaril kongres v svoji resoluciji. Če pomislimo, da so za to resolucijo glasovali tudi nemške manjšine, je to mnogo.

Ker imajo manjšinski kongresi namen, da pripravljajo javno mnenje in, boljše razumevanje manjšinskega vprašanja in da vplivajo na predstavnike evropskih držav, da omogočijo manjšinam čim udobnejše življenje v nenacionalni državi, je jasno, da delujejo manjšinski kongresi proti reviziji meja. (Zadovoljna narodna manjšina ne bo imela iredentističkih stremeljenj). Že v načelu se manjšinski kongresi ne spuščajo v razpravo o mejah, torej tudi ne o njihovi reviziji.

Govornik je obdelal še več drugih problemov, s katerimi se bavijo manjšinski kongresi; omenil je tudi uspešno delovanje dr. E. Besednjaka za povzdigo manjšinskih kongresov in uveljavljenje manjšinskih pravic. Po poldrugournem res temeljitem in obenem zabavnem govoru je dr. Josip Wilfan zaključil izvajanja, ki so zaslužila aplavz zbranih pravnikov in manjšinskih politikov.

ISTARSKI INTERNAT U ZAGREBU

JEDNA NAŠA ODLIČNA KULTURNO-SOCIJALNA I PEDAGOŠKA USTANOVA

Internat postoji već četrnaestu godinu za naše srednjoškole. Do 1925. g. bio je u Karlovcu, a od tada je u Zagrebu. Kroza nj je prošla ogromna većina naših mladih intelektualaca.

»Svrha zavoda jeste, da našu djecu koja polaze srednjoškolske zavode u Zagrebu smještava u prikladne higijenske prostorije, opskrbljuje ih zdravom i dobrom hranom, te da im olakša napredak u naukama dobrom i valjanom zavodskom disciplinom i konačno da ih obrazuje religiozno, društveno i nacionalno.

Nova uprava preuzela je dužnost lani u januaru.

SIJELO ŽENSKOG ODJELJENJA.

Slučajno smo doznali da pitomci internata priredjuju svake subote prosvjetna sijela. Nas nekolicina je zaželjelo da vidimo kako se naši najmladji ovdje zabavljaju i odgajaju, pa smo zamolili upravnika internata g. profesora Demarina da nam dozvoli pristup na koje od tih sijela.

»Vrlo rado. Baš sutra uvečer imaju ženske svoje sijelo. Dodjite oko osam sati navečer.

»A kakav je program?»

»Program — raznolik. Djeca u spoznamu s nama sastavljaju program i samostalno ga spremaju. Mi prisustvujemo kao slušatelji.

Te večeri se već iza sedam penjemo u Gornji grad. Htjeli bi da dodjemo prije, pa da vidimo malo život tih naših mladih djaka i izvan sijela. Zvonimo na vratima staroga plemićkoga konvikta. Ulazimo.

Unutarnje dvorište sa kolonadama i svodovima kao u starim primorskim samostanima. (Postoji i vanjsko dvorište. Tamo je kuglana). U dvorištu se nagnaju djeca. Taman su povećerali. Vrisak, smijeh, dozivanje. Mladji jure jedan za drugim, hvataju se, smiju se glasno i bezbrižno. Ispod svodova šetaju neki stariji i nešto živo raspravljaju. U jednom uglu jedan mali, valjda najmanji među njima, izvodja neke vježbe — kuhinjskom metlom, a pred njim jedan drugi, možda za vlas malo viši, u ozbiljnom stavu komandira: jedan, dva, tri i — četiri; jedan — — —

Dolazi ekonom g. Frane Pošćić. Direktora još nema. Na nekoj sjednici je u gradu.

Ulazimo u učionicu u prizemlju. Tu uče muški, a tu imaju i sijela. Učionica kao sve slične učionice, jedino s tom razlikom, da je ovdje sve čisto, uredno, a zidovi ukrašeni slikama, koje su sami djaci izradili. I natpisi: »Kad je pala crna tama, njena je duša pošla s nama — što si stekao vježbom sačuvaj moralnim životom — Ko Slaven taj soko — i slično. Iznad katedre geografska karta Julijske Krajine. Karta ko karta, ali ovu je izradio jedan učenik zavoda. Ispod se i potpisao. A i može ponosan da stavi svoj potpis, jer je karta vrlo lijepa, pregledna i tačna. U kutu glasovir.

Razgledavamo kuhinju i blagovaonu. Svugdje blista red i čistoća.

Penjemo se u prvi kat, jer je već osam sati. Došao je već i direktor. U jednom kutu se nešto prepire s ekonomom. Pitamo kasnije ekonomu što je bilo.

»Ma on hoće da barem večeras otvori to sijelo pozdravom gostima. Ja ga odvracam, jer mu učenice spremaju iznenađenje. Prekosutra je njegov imendan.

Ulazimo u žensku učionicu. Iako je red i čistoća kod muškaraca, ovdje smo ostali zadivljeni. Pod gladak kao u nekom salonu. Završene na prozorima. Slike. Jedan dio sobe pregradiju zastorima. To je improvizirana pozornica, jer večeras daju i »Vilinsko kolo« Radetićevo.

Na zidu tablice »Red u učionici. Tu su popisane učenice koje se te sedmice staraju o redu u učionici. Pa »red u umivaoniku«. Na jednom zidu kućni red. Sve to lijepo ukusno napisano i poređano.

Sjedamo. Sjeda i direktor. Pomirio se misliju da i večeras poštuje princip samoradnosti učenika, za što se on i teoretski zalaže. (U svojoj knjizi »Materinji jezik« i u pedagoškom časopisu »Napredak«, kojeg uređuje). Iza nas stoje učenice, koje te večeri ne saraduju. Jedna nam daje program. Lijepo i ukusno kaligrafski ispisano:

— Zvone zvona od Kraljića — Naše majke, predaje jedna učenica — Istarske popjevke — Čakavski stihovi Zerveovi — Ritmička vježba »Dalmatinski šajkaš« — »Vilinsko kolo« od Radetića.

Zvonce. Izlazi jedna starija učenica rodom iz Ročetine. Čekamo deklamaciju po programu, a ona počinje govor. Pozdravlja goste. Spominje se imenada direktorova. Danas one to približavaju da mu izraze zahvalnost za očinsku brigu. Kratko, ali glatko i srdačno izrekla je te pozdravne riječi:

(»Ča je to, Frane?« okreće se direktor ekonomu. Frane: »A ča ja to znam«).

Izlazi mala Zlata Flego — poznata deklamatorica s akademije koju je Internat priredio prošlog septembra u Bogovićevoj ulici. Deklamira. Ali ne prvu točku programa, već čestitku direktoru. (Poslije smo doznali, da je tu

čestitku ispjevala jedna učenica rodom iz Ližnjana). Nosi mu kitu karamfila. U to zbor iza kulisa zapjeva: Na mnogaja — — »Direktor sa suzama u očima prima cvijeće. I Frane je ganut, a i mi ostali. I Frane prži »a, eni, lardgoc mi ostali. Gospodja nastojnica gleda s ponosom na svoje pitomice.

Počinje izvođenje programa. Jedna mala čička toplo deklamira. Iza nje ona koja je ispjevala čestitku čita svoje predavanje. Tema: Istarska majka. Nižu se tople i zanosne riječi o našim majkama. Svaki od nas vidi u duhu svoju ostavljenu majku. U svim očima suze.

Iza toga — van programa čita dvije svoje pjesme. Tema: majka.

Iza toga izlaze dvije — isto iz Ližnjana — u narodnoj nošnji i pjevaju. »Tamo doli puli mora« Moraju da ponavljaju. Aplauzi. Van programa moraju drugu. Prihvataju: »Rodila loza grozda dva«.

Mala Flego deklamira Zerveovog »Nonića«. Svi smo ostali začuđeni, jer je ta mala tako govorila, bez patosa i one obične dječje zbunjenosti, da sigurno ni sam Zerve neće nikada čuti bolju interpretaciju svojih stihova. Mimika, glas, geste, sve je to bilo tako naravno, kao da ta mala priča svojim drugaricama o svome noniću. A akcentat bez pogreške. Morala je, na zahtjev svojih drugarica, da ponovi. Ali već je imala spremjeno »Trešete«. I to je savršeno ispričala. (Izraz »deklamacija« ne bi bio adekvatan takovoj interpretaciji).

Ritmičku vježbu »Dajmatinski šajkaš«, obučene u mornarska odijela, izvele su precizno. Na koncu su prikazali Radetićevo »Vilinsko kolo«. Najjednostavnijim scenskim pomagalicama su tako dobro baratale da se dobilo dojam prave pozornice. Pozadinu su same naslikale — svijetlo preuredile — a zastorima stvorile posebne odjeljke. Izvedba je bila u svakom pogledu vrlo dobra, a ako se uzme u obzir da su sve to priredile same učenice, na svoju ruku i bez ilije inicijative, jedino uz po koji savjet nastojnice, onda bi trebalo reći da je bilo odlično.

Iza toga su iznijeli gramofon i učenice su se slobodno zabavljale. Pitamo neke poznate pitomice kako se osjećaju u internatu. Jedna starija kaže:

»Sada odlično. Ja sam ovdje već sedam godina, ali ova zadnja ostaće mi uvijek u ugodnoj uspomeni«.

»A kako hrana?»

»Svi smo i te kako zadovoljni. Dva puta sedmično slatko, pečenje — imamo svega dosta«.

»Kako s gospodom? Slušate li?»

»Pa nemamo nešto naročito da slušamo. To vam kod nas sada ide sve nekako samo od sebe. Svi se slažemo kao jedna obitelj, a gospoda nam je svima i majka i starija sestra — tako lijepo s nama postupa. Mi već na njoj opazimo što joj se ne sviđa, pa onda to ne radimo«.

Gospoda je ustala. Znak da je sijelo gotovo.

Pri oproštaju joj čestitamo. Ona se brani:

»Ništa nije moja zasluga. To one sve same rade. Mene pitaju za dozvolu i koji put za savjet. Lijepo je živjeti s ovakvom djecom«.

Sa jednim neobično ugodnim dojmom ostavili smo te večeri internat.

SIJELO U MUŠKOM ODJELJENJU

Druge subote već iza sedam bio sam pred internatom. Sretнем direktora.

»O, opet si tu. Nisam ti se nadao«.

»Pa, došao sam da vidim malo i to muško odjeljenje, ako se smije«.

»Možeš, ali mislim da večeras nemaju bogzna što, jer počinju ferije, pa se neki spremaju na put. Vidi i to, ako te zanima«.

Ulazim u učionu. Svi ustaju. Pitam jednoga starijega što imaju večeras. Kaže da je ogroman kratak, a da su znali da će doći neko izvana, da bi bili nešto opširnije i bolje priredili.

Na zidu jedna novost. Na jednoj posebnoj ploči natpis: »Zidne novine«, a ispod natpisa prikucan list. Zove se »Istranin«. Lijepo napisan i čitak. Uvodni članak, pjesma i jedna novela. U uvodniku se iznaša program. »Zidne novine su dio kulturno-prosvjetnog rada«. Ispod imena urednika. Između petorice dva Slovenca (U zavodu je jedna trećina Slovenaca). Pitam koji su to i gledam donji dio dvorane gdje sjede stariji. Prilaze neki mališani od 12—13 godina. Pred njima glavni urednik, učenik III razreda realne gimnazije.

»Pa ti li si urednik?»

»Da, i on, i on«, i pokazuje na svoje, još manje i mlade, suradnike.

»Pa kako ste se to sjetili?»

»Vidili smo sličnoga u školi. Pitali smo gospodina direktora da li možemo i mi ovdje izdavati list. On nam je dozvolio, i eto ga«, pokazuje ponosno na ploču.

Ulazi direktor i prefekti. Na podijum se penje jedan stariji dak i objavljuje program.

Jedan dečko deklamira toplo Kraljićevu pjesmu »Istarski slavuj«. Iza toga čita jedan drugi, isto mladi dak, crticu »Rapalo«, koju je sam sastavio; — treći deklamira pjesmu: »Vini mi se vini«.

Deklamacije i čitanja su slobodna, lijepo i toplo akcentirana, ali onu malu koja je onako sjajno deklamirala Zerveove pjesme, ne može ipak niko da dostigne.

Urednik zidnog lista »Istranin« čita svoju crticu »Većernji motiv«. Ta crtica je jedno iznenađenje. Taj mali, koji nema više od 13 godina, napisao je jednu tako lijepu, realističnu crticu o večeri u selu, da bi mu mogao pozaviditi mnogi stariji. Bez cifranja, bez traženja suvišnih riječi, a naročito bez onog patosa i idealisanja, koji je obično svojstven mladim početnicima dao je jednu realnu sliku seoske večeri.

Jedan stariji dak, koji po svemu izgleda da je duhovni vođa simpatične literarne grupe, čita lijepo predavanje o Rijeci povodom desetgodišnjice aneksije. Pun osjećaja ganuto je čitao — a više govorio nego čitao — taj sastav, a kada je spominjao trpljenje naših roditelja i braće, i on i mi bili smo ganuti do suza.

Iza njega je jedan mali deklamirao pjesmu koju je ispjevao jedan njihov drug iz II razreda gimnazije.

Slijedeća tačka je izazvala veselo raspoloženje. Stalni pjevački zbor (ne službeni) »Imaš da ga čuješ«, koji sačinjavaju oni najmladji, a kapelnik je jedan mali, živi i vragoljasti Tržčan, stupa na podijum. Kapelnik ozbiljno dirigira, a pjevači, nasmiješeni i u ozbiljnoj pozi, pjevaju, i na opći zahtjev ponavljaju nekoliko pjesmica.

Na koncu jedan Zadrancin svira gusle, a na klaviru ga prati direktor. I ta tačka je sve oduševila.

Iza toga prefekt čita pogreške pojedina. Direktor svakoga proziva. — Dvojica se malo oduševljenije igrala i pčupala se; jedan nije izradio zadatak, drugi nije naučio njemački, a jedan mali Zadrancin — pjesnik, koji ima već i dvije štampane pjesme u »Mladom Istraninu«, vrlo je slabo napisao zadatak. Direktor mu kaže:

»Pa ti koji hoćeš da budeš pjesnik ne paziš na pisanje«.

Mali šuti. (Sigurno on još nezna da ima i starih pjesnika, koje čak niko ni ne razumije).

I tako redom. Iznašaju se pogreške, a direktor kori, upućuje, savjetuje. Sve u jednoj intimnoj i srdačnoj atmosferi. Ako pane i koja kazna i ta se prima bez rogoborenja, jer je kažnjeni svjestan da ju je zaslužio.

Poslije direktor objašnjava:

»Nastojimo da se i u kaznama — srećom se rijetko događa da se mora i kažnjavati — držimo još onog starog Rusovog pedagoškog pravila, da svaka kazna mora da bude prirodna posljedica zla čina, a i drugog — isto temeljnog pedagoškog načela — da kažnjeni uvidi da je on kriv. Time jedino kazna djeluje odgojno i ne stvara se neprijateljstvo između kažnjenog i izvršioca kazne.

OBJAŠNJENJA DIREKTOROVA

Malo dana iza toga posjetio sam direktora da ga pitam za neka razjašnjenja. Gledajući onu disciplinu, a s druge strane onaj duh drugarstva između djaka, i između djaka i starešina, pitao sam ga, kako su to postigli:

»Ne baš teško. Nastojali smo da daci budu uvijek zaposleni. Ali i tu smo radili po modernom pedagoškom principu samoradnosti. Bez presije su daci počeli da sami rade. Čitaju, spremaju predavanja za sijela, vježbaju deklamacije, izvodaju sokolske vježbe.

— Kako ste došli do toga da oni to sami s veseljem rade?

»U početku, kad smo počeli ta sijela, dolazili su predavači iz vana. Tako Dr. Kajin, braća Rojnići, Mihovilović i drugi. Iza toga su malo po malo počeli oni sami, a kada sam vidio da su se već uputili i da s veseljem rade, prepuštao sam im slobodu. Sada pitaju samo za savjet, a mi im davamo upute i prisustvujemo kao slušatelji«.

»Kako uče u školi?»

»Naši su pitomci i pitomice u školi dobri u ponašanju i učenju. U nekim školama ih naročito hvale i stavljaju za primjer drugima«.

»Koje škole posjećuju?»

»Sve! Neki klasičnu, neki realnu gimnaziju. Imamo ih u gradanskoj i u trgovačkoj akademiji; ženskih ima i u stručnoj učiteljskoj i u učiteljskoj«.

»Šta ste još poduzeli da se razvije aktivnost kod njih?»

»Nabavili smo im šah, domino i radio; napravili smo im dvije kuglane. Dopunili i preuredili smo im biblioteku. Češće ih vodimo u kazalište i kino, a polaze i na sokolske vježbe; imaju pjevački zbor, kojeg vodi prof. Gortan«.

»A učenje?»

»Svakog dana od 6 i pol do 7 i 20 jutro i od 3.30 do 6 sati po podne je učenje, a uvečer od 6 do 7 pregled domaćih radova i zajednička korepeticija. Stariji uče mlade, a prefekti nadgledaju sve i pomažu gdje je potreba«.

»Vidio sam da su jako duhovno vezani na rodni kraj. Šta ste poduzeli da se to razvije«.

»U početku, kad sam preuzeo upravu internata, nastojao sam da im govorim, predavanjima i čitanjem pobudim i razvijem nacionalni osjećaj. Sada se oni sami na sijelima, čitanjem i pisanjem u tome odgajaju. Nadam se da će od njih postati svijesni i radni

članovi naše emigracije. Češće dolaze naši u posjete, kao Stari, dr. Kajin, dr. Pertot, Iveša i drugi. Bili su Car-Emin, Barba Rike, Kraljić i direktor Ribarić. Sve to podiže duh kod djece i oni se tim posjetama vesele. Posjećuju ih i naši akademici, bivši pitomci internata. Neki od njih pojačavaju pjevački zbor svojim sudjelovanjem«.

»Kako to da su mnogo aktivniji mladi, koji su tek došli u zavod, od starijih, koji bi zapravo morali da budu vođe?»

»To me nemoj ni pitati, jer je to jedna žalosna pojava o kojoj bolje da se negovori«.

»Spremate li i ove godine kakav javni nastup kao ono lani u septembru kada ste priredili bili akademiju u Bogovićevoj ulici?»

»Sedmog maja priređujemo akademiju u Malom kazalištu. Nadamo se da će to biti jedna od najjačih kulturnih priredaba naše emigracije. Imamo ambiciju da bude bolja od lanijske.

»Program?»

»Program je sasvim istarski. Istarski plesovi u našim narodnim nošnjama; pjevanje uz roženice; zborovi istarskih kompozitora; sokolske vježbe i drugo. Daci oduševljeno rade, a za vježbe dolaze sokolski stručnjaci da ih vježbaju«.

KOD EKONOMA

Otišao sam i ekonomu g. Frani Pošćiću, koji je rodom iz Općtije. Poznat je stručnjak u svome poslu.

Od kada vodite vi internat?»

»Ima godina dana da smo došli svi novi«.

»Bi li mi razjasnili kako to da su djeca dobro hranjena, da su svi zdravi i da dobro izgledaju, a čuo sam da su sredstva manja nego prvašnjih godina?»

»Pa to nije bilo osobito teško. Trebalo je malo truda. Koji put obidem sve zagrebačke trgovce nekog artikla, pa tako dođem do najbolje i jeftine robe. Osim toga dobavljam sve na veliko, a kontroliram svaku dobavljenu cjepanicu lično. Sada imamo dovoljno i zaliha«.

»Djeca se hvale hranom. Pričaju mi da su vrlo zadovoljni«.

»I mogu. Kada sam ja išao u gimnaziju, u Pazinu, plaćao sam 18 fijorina za hranu, ali nisam jeo kao oni. Eto, da vam kažem što su imali dva dana za Uskrs: ujutro kava s bijelim kruhom, kad su se vratili iz crkve svaki je našao na svojem mjestu, za lijepo prostiranim stolom, dva šarena jaja, pogače, šunke i luka. Za objed bila je juha, pečena puretina; dvije salate, orehnjaca. Oko tri sata bijela kava sa pogačom, a uvečer šunka, slatko i čaj«.

»Pa to nebi mnogi bio ni kod kuće imao«, kažem.

»Da mogu, brižni, još preko ferija otići doma, mislim da bi bili potpuno zadovoljni«.

»Mogu li pogledati spavaonice?»

Otišli smo zajedno. Sobe svijetle, zračne. U svakoj 3 do 5 kreveta. Parketi nauljeni. Iznad kreveta broj i ime učenikovo. Poneki je prikucio kakovu nabožnu sličicu iznad uzglavlja. Jedan Gortana. Neki Kralja. Kod jednog kreveta na stoliću »Oće budi volja tvoja«.

U svakoj je sobi po jedan stariji sobni starješina.

U hodniku ormarići s brojem i imenom. Svaki ima po jedan ormar i svoj ključ. Tu sprema svoje rublje i odijela. Jedan mali kleči na podu i redi si rublje u ormaru.

»Kako vidim, dobro uzdržavaju čistoću«.

»To oni sami paze i čuvaju da se ne nečisti. Trebalo je truda dok ih se na to priučilo«.

Jedna posebna soba sa šest kreveta. To je bolnica.

»Hvala Bogu da malo kad treba, kaže g. Pošćić. Još nijesmo imali težeg oboljenja u ovoj zadnjoj godini. Mi se držimo načela da je bolje spriječiti nego liječiti. Dobra hrana, vježbe i čistoća, pa se bolest teže pojavi. Osim toga svake sedmice polaze obligatno na kupanje, a svakog dana idu na šetnju«.

»Da im je još malo mora — — —

»Pa bili smo lani sa svima preko mjesec dana na Krku. Da ste ih vidjeli kad su se vratili. A ove godine ćemo, nadam se, cijela dva mjeseca moći da ostanemo na moru. Kroz to vrijeme se zavod temeljito dezinficira«, završava g. Pošćić.

Kad sam izlazio pred vratima je jelo šest siromaha. Četvorica staraca su Istrani.

Taj internat u svemu ispunjava svoj zadatak. Njime se može ponositi cijela emigracija, jer je to najjača, najbolja i najljepše vođena naša kulturno-socijalna i pedagoška ustanova, a i jedina te vrsti ovdje.

Taj zavod služi na čast i upravniku prof. J. Demarinu, ekonomu Frani Pošćiću i nastojnici gospodi Antici Škarp, koju ulažu sve sile i svu ljubav da nam očuvaju i odgoje barem jedan mali dio podmlatka, a može da bude ponos i članova kuratorija, sa dr. Brnčićem na čelu, koji se staraju o materijalnoj strani zavoda.

Tone Peruško.

AKTIVNOST NAŠE EMIGRACIJE U VOJVODINI

VII. godišnja skupština društva „Istra“ u Novom Sadu — Uspješan rad društva u prošloj godini

Novi Sad, marta 1934.

U nedjelju, dne 18. marta o. g. održana je u društvenim prostorijama, u Poštanskom domu, dobro posjećena VII. godišnja skupština novosadske »Istre«. Prije otvorenja skupštine, pjevačka sekcija otpjevala je Brajšinu istarsku himnu »Predobri Bože«. Tačno u 4 sata poslije podne otvorio je skupštinu predsjednik g. Ivo Opašić, koji pozdravlja sve prisutne i zahvaljuje im se na odzivu. Predlaže, da se sa Skupštine uputi brzojavni pozdrav Njegovom Veličanstvu Kralju Aleksandru Prvom, što skupština prihvaća jednodušno i sa oduševljenim ovacijama Ni. Vel. Kralju i Jugoslaviji. Zatim predlaže, da se pošalje brzojavni pozdrav starom istarskom borcu, senatoru g. dr. Dinku Trinajstiću, te predsjedniku Saveza Jugoslovenskih emigrantskih organizacija g. dr. Ivanu M. Čoku, što skupština također prihvaća sa oduševljenim poklicima Jugoslovenskoj Istri i braći u ropstvu.

Kad se skupština smirila, predsjednik čita brzojavne pozdrave, koji su stigli skupštini iz raznih krajeva Jugoslavije. Zatim poziva skupštinu da oda dužnu počast starom borcu za prava našeg naroda u Istri, pokojnom prof. Vjekoslavu Spinčiću (skupština kliče »Slava mu!«) koji neka bude svjetla tačka u historiji Istre. Govor g. predsjednika pozdravljen je oduševljenim pljeskom i poklicima jugoslovenskoj Istri, njenim mučenicima i braći.

Iza toga dobiva riječ tajnik g. L. Juričić, koji podnaša svoj izvještaj o radu društva u prošloj godini 1933-34. Njegov izvještaj saslušan je sa velikom pažnjom, te je često prekidano poklicima i odobravanjem.

U tajničkom izvještaju iznešeno je između ostalog i ovo:

Mimo nas je prohujala opet godina dana, te smo se danas sastali, da po sedmi put pretresemo naš rad, da vidimo što smo uradili, da li smo dobro radili i da li smo izvršili svoju dužnost. Već sada moram naglasiti, da je Uprava, kojoj ste dali svoje povjerenje učinila sve što je bilo moguće, da opravda vaše povjerenje. Rad je bio težak i naporan, osobito u zadnjih par mjeseci

POLOŽAJ NAŠE EMIGRACIJE U JUGOSLAVIJI

nije se ni tokom prošle godine poboljšao, i ako su naše brojne organizacije na čelu sa svojim Savezom mnogo učinile naročito za materijalno olakšanje života naših emigranata. Da se više nije postiglo, valja pripisati u prvom redu današnjim teškim ekonomskim prilikama u svjetskoj krizi, koja je zahvatila sav svijet, a nije pošteđila ni našu domovinu Jugoslaviju. Većina naše emigracije, kako je poznato, sastoji se danas u najvećem dijelu iz radništva i seljaka, jer je za posljednje 2-3 godine prebjeglo u Jugoslaviju na desetine hiljada seljaka i radnika, koji su morali napustiti svoju rodnu grudu pred nasiljem fašističkih odgovornih i neodgovornih faktora, pa je sasvim razumljivo, da je opća besposlica njih najviše zahvatila, jer redukcijom posla u fabrikama i obustavom rada u mnogim privatnim preduzećima, mnogo je našeg radništva ostalo bez zarade i hljeba. Pored tog, kvalifikovanog radništva, imamo ogroman broj nekvalifikovanih radnika, a to su u glavnom naši seljaci, koji su, kad su ostavili svoju tvrdu zemlju i ognjište, latili se makar kakvog posla u fabrikama i drugim poduzećima, kako bi se mogli prehraniti. Stoga je razumljivo, da baš u tim redovima ima najviše besposlenih. Valja imati na umu, da je danas teško poslati kvalifikovanog radnika i majstora, a kako li jednog nekvalifikovanog, koji nema ni stručne ni školske spreme. Što se intelektualaca tiče, oni su bilo kako tako smješteni. Istina, ni su bilo kako ne cvjetaju, jer i u njihovim redovima ima mnogo besposlenih.

To je u glavnom položaj naše emigracije u materijalnom i socijalnom pogledu. U moralnom pogledu, naša je emigracija danas mnogo jača nego unazad 3 do 4 godine. Potreba udruživanja u našim organizacijama sve je veća.

OSNIVAJU SE NOVE OGRANIZACIJE U MJESTIMA, GDJE IH DO SADA NIJE BILO.

Članstvo pojedinih organizacija neprestano raste. Opaža se volja i smisao za zajednički rad i organizaciju. Danas naša emigracija predstavlja zaista jedan važan faktor u međunarodnom političkom pogledu, sa kojim valja računati.

STANJE NAŠE BRAĆE POD ITALIJOM,

nije se nimalo poboljšalo, šta više, stanje se mnogo pogoršalo, te je iz dana u dan sve gore i gore. Naše je narod sa svim upropašten. Mnogi novi zakoni pogodili su našeg seljaka i radnika, koji su samo zato valjda donešeni do postignu tu svrhu, t. j. istrebljenje Jugoslavena i brisanje svega što je naše. Preveliki i nesnošljivi porezi i nameti, koji se krvavo ubiru, dovode naše ljude do ocaja. Za mizernu sumu dužnog poreza, prodaje im se posljednja krava i alat. Našeg seljaka bacaju iz rodne kuće i oduzimaju mu sve, čime bi se mo-

gao prehraniti. Danas je naš čovjek bespravna raja, koja stoji van zakona i sa kojom može svako da radi što hoće. Prošla godina donela je našem narodu nova gorka iskušenja, koja je podnio a podnaša stoikički i junački.

SPECIJALNI TRIBUNAL U RIMU, koji je na oko mirovao izvjesno vrijeme, radi opet punom parom i dalje suđi i osuđuje nevine žrtve na doživotnu robiju i progonstvo na pakiene otoke. Žrtava ima svaki dan sve više, fašistički teror ne popušta ni za dlaku, on vlada još uvijek onom krvavom žestinom. Poslije Gortana i Bazovice dobivamo nove mučenike, krvave žrtve rimskog nasilja. Te žrtve najbolje dokazuju čitavom svijetu, da naš narod u Julijskoj Krajini još uvijek živi i da će uvijek živjeti.

Kad smo tako i ako u kratko razmotrili prilike, u kojima mi živimo i u kojima žive naša braća, da vidimo sada, **ŠTA JE NAŠE DRUŠTVO URADILU TOKOM POSLOVNE G. 1933-1934.**

Uvidjevši da u gradjanstvu vlada veliki interes za naše društvo, koje se je nekoliko puta istaklo, kao i interes za našu emigraciju i problem Julijske Krajine, nastojala je Uprava, da te simpatije iskoristi na taj način, da i ostalim sugradjanima, koji nisu emigranti, pruži prilike da sa nama sarađuju na našem narodno-odbranbenom programu. Dakako, moralo im se pružiti i neka prava, koja uživaju i ostali redovni članovi. Jer ako reflektiramo na nečiju pomoć i saradnju, moramo istu na neki način i uzvratiti.

Radi toga, dakle, mogu u smislu naših pravila biti redovni članovi našeg društva i neemigranti, t. j. svi Slaveni Kraljevine Jugoslavije, koje Upravni odbor primi.

Od toga pruža nam se dvojaka korist. Prva i najvažnija dobit je u moralnom pogledu, jer ćemo time uspješnije voditi propagandu za našu stvar te učvršćivanje naše misli i širenje kulta Istre i njenih heroja, a s druge strane imamo i materijalnu dobit, jer što više budemo imali članova, povećat će se naši prihodi i društvo će lakše moći da odgovara svrsi radi koje postoji.

U OSNIVANJU SU NAŠE PODRUŽNICE U VRŠCU, VEL. BEČKEREKU, VEL. KIKINDI, RUMI I DRUGDJE.

Podružnica u Vršcu zapravo već i postoji i radi, samo što nisu ispunjene neke formalnosti, pošto se čekalo na potvrdu izmjenjenih pravila od strane vlasti. Ovih dana medjutim su Pravila od strane Banske Uprave odobrena, te će novoj Upravi, koja će danas biti izabrana, biti prva dužnost i briga, da ispunite formalnosti i otvori podružnicu u Vršcu, a zatim u drugim mjestima. U Vršcu imamo oko 20 članova, a radi se na tome, da se privede u društvo što više domaćih ljudi. Akciju vodi naš član g. Ignacije Mandić, nastavnik na tamošnjoj gradj. školi, koji je za našu stvar uložio zaista mnogo truda i volje, pa nam je dužnost, da mu sa ovoga mjesta izrazimo našu zahvalnost i priznanje.

Tokom lanjske godine održano je 30 redovnih sjednica, više vanrednih, te nekoliko sastanaka i konferencija. Na sjednicama se opširno diskutovalo o svim našim problemima. Društvena administracija vodjena je sa najvećom pomoćju. Odgovaralo se na svaki dopis u što kraćem roku. Da je rad naš bio opširan i mnogostruk, vidi se iz broja stiglih i otpremljenih dopisa. Tako je u toku prošle godine zavedeno oko 750 dopisa. Ovdje nisu uračunate mnoge okružnice, kojima je Uprava obavještavala svoje članstvo o raznim priredbama, manifestacijama i t. d. Vidi se, već iz ovoga, da je društveni aparat radio bezprekidno.

SOCIJALNI RAD.

Već u početku svog izvještaja iznio sam, da je rad našeg društva na tom polju bio vrlo težak. Opća besposlica i pomanjkanje sredstava sprečavali su nas, da na tom polju uradimo više i da zadovoljimo sve potrebe, koje su se tokom godine ukazivale. I suviše skromna sredstva našeg društva, bila su za čas iscrpljena. Ipak zahvaljujući našim srdačnim vezama sa bratskim odborom Crvenog Krsta u Novom Sadu, kao i na njegovim simpatijama prema našoj narodnoj i humanoj akciji, upućivali smo tokom godine mnoge naše izbjeglice Crvenom Krstu, koji im je uz našu preporuku pruržao pomoć bilo u hrani, novcu, odijelu i dr. Smatram za dužnost, da naša Skupština sa ovog mjesta izrazi toplu i bratsku zahvalnost odboru Crvenog Krsta, koji nam je u najtežim časovima pružio svoju bratsku pomoć. Javna Berza Rada učinila je za naše izbjeglice i članove mnogo. Veliki broj emigranata, koji je prodefilovao kroz Novisad, bio je upućen Berzi rada, koja im je dala ili besposleničku pripomoć, povlašćenu vožnju za nastavak putovanja, prenoćište i hranu, a u mnogim slučajevima, u ovo teško doba, uposila naše emigrante, što imamo da zahvalimo u prvom redu g. Ljubotini šefu Berze rada.

Da bi bar donekle ublažili bijedu među emigrantima i pomogli im, koliko

se može, naše je društvo o Božiću organizovalo sabirnu akciju, da od dobivenih priloga nabavi za našu siromašnu djecu, odijelo, obuću i hranu. Akcija je uspješla. Cijele nedjelje pred Božić, usprkos nevremena i zime sakupljali su se prilozu u novcu i hrani i to je na Badnji dan razdijeljeno.

Kolo srpskih sestara u Novom Sadu, i ove je godine mnogo zadužilo naše društvo, jer je društvo poklonilo odjela i obuču za desetero naše istarske djece.

Uz ovu granu našeg poslovanja valja spomenuti i razne druge usluge, koje je društvo činilo svojim članovima. To su mnogobrojne molbe za zavičajno pravo, molbe za državljanstvo, molbe za pravo zaposlenja, i boravka, razne preporuke, intervencije, prevodi dokumenata na naš jezik i t. d., što je naša društvena kancelarija učinila tokom lanjske godine.

NACIONALNO PROPAGANDNI RAD.

Ne manje važan je naš rad na nacionalno-propagandnom polju. Svrha nam je, da što jačom propagandom upoznamo sav ovdasnji svijet sa gorkom sudbinom naše braće u Julijskoj Krajini.

Mi smo nastojali, da i na tom polju pokažemo rezultate. Prva naša javna priredba i nastup bio je komemoracija povodom smrti našeg profesora Vjekoslava Spinčića, održana maja mjeseca u svečanoj dvorani Kr. Banske Uprave zajedno sa Savezom kulturnih društava u N. Sadu, a našom inicijativom.

Druga naša javna priredba bila je u augustu, kada smo organizovali doček i akademiju jugoslovenskih akademika iz Istre, Trsta i Gorice iz Ljubljane, na njihovoj velikoj turneji po južnim dijelovima naše Države.

Najžalosniji datum naše Kalvarije, Rapalski dan, proslavili smo ove godine najdostojnije. 12. novembra 1933. bila je velika dvorana Radničke komore ispunjena najodabranijom publikom Novog Sada na čelu sa gradonačelnikom g. Dr. Borotom, predstavnicima Banske uprave, Finansijske direkcije, Direkcije pošta, vojske, svih novosadskih nacionalnih i humanih udruženja, škola i brojnog gradjanstva. Glavni govor, kako je došlo do Rapalskog ugovora i rad naše delegacije na mirovnoj konferenciji u Parizu održao je direktor učiteljske škole profesor Josip Ribarić iz Kastva, koga je društvo u tu svrhu pozvalo u Novi Sad.

U predvečerje rođendana Nj. Visočanstva Prijestolonasljednika Petra učestvovali su društvo sa velikim brojem članova manifestacijama, kojom prilikom su priredjene i manifestacije jugoslovenskoj Istri, Trstu i Gorici. Istog dana, na skupu Narodne omladine, odati se počast istarskim mučenicima Gortanu i Bazovičkim herojima.

1. decembra na praznik narodnog Ujedinjenja naša delegacija čestita gospodinu Banu državni praznik, a 19. decembra Rođendan Njegovog Veličanstva Kralja Aleksandra.

24. decembra 1933. na Badnji dan imali smo prigodom razdiobe božićnih poklona skromnu priredbu, koja je također lijepo uspješla.

SARADNJA SA MJESNIM UDRUŽENJIMA

valja također ovdje spomenuti. Naši delegati prisustvuju raznim svečanim sjednicama Matice Srpske, predavanjima Matice Naprednih Zena, raznim društvenim priredbama i skupovima. 30. XI. naša delegacija čestita krsnu slavu Nacionalnoj omladini »Kardordje«. Prisustvujemo sjednici Saveza kulturnih društava prilikom dočeka bugarskih studenata iz Sofije, sa velikim brojem članova posjećujemo priredbu Jadranske straže 19. novembra. U radu Sokola, Jadranske straže, Narodne odbrane i drugih patriotskih udruženja aktivno sarađujemo. Svuda dakle i na svakom mjestu propagirali smo našu narodnu stvar, svuda su naši predstavnici bratski i srdačno dočekivani.

SARADNJA SA BRATSKIM EMIGRANTSKIM ORGANIZACIJAMA U JUGOSLAVIJI

bila je također čvrsta. Sa svim emigrantskim udruženjima održavali smo tijesne veze. Obavještavamo se o međusobnom radu, dajemo potstrek i inicijative jedni drugima za što uspješniji i plodonosniji rad za zajedničku nam ideju i ciljeve. I sa našim Savezom emigrantskih udruženja, kao najvišim forumom našem emigracije u Jugoslaviji, podržavali smo najprijeteljiskije veze i odnošaje. Vodjena je živahna prepiska s jedne i s druge strane. Naši izaslanici prisustvuju Idejnom tečaju maja mjeseca u Ljubljani, koji je priredio Propagandni otdjel i zveza iz Ljubljane. Utiske i iskustvo, koje su dobili na tom tečaju, primjenjuju se i u radu našeg društva.

Na Kongres saveza, koji je ove godine održan u septembru u Ljubljani šaljemo naše delegate, koji su Kongresu podnijeli 12 naših predloga. Svi predlozi bili su najbolje primljeni i predmetom živahnih diskusija. U saveznom Direktoriju imamo i ove godine svog predstavnika, koji je istodobno pročelnik jednog odsjeka, kome je sjedište ovdje. To je Statistički otdjel. To je za nas od velike

važnosti i koristi. Savez i njegovo vodstvo učinili su našem društvu mnogih usluga. Mnoge intervencije, koje je Savez poduzeo u ime našeg društva, imale su uspjeha. Od kada imamo Savez, naša se emigracija sve više organizuje, naše se organizacije svakim danom učvršćuju. Naša emigracija i njen rad dolaze do sve većeg izražaja u javnosti. Naši se redovi jačaju iz dana u dan. Niču svuda nove organizacije, kojih ima do danas oko 40 u cijeloj državi. Oni naši ljudi, koji su se do nedavna držali po strani, stupaju u naše redove i postaju aktivni saradnici i borci.

NAŠA ŠTAMPA

je vrlo važan faktor u našem razvitku. I u publicističkom djelovanju naše je društvo bilo aktivno. Sa uredništvom našeg saveznog glasila, lista »Istra« u Zagrebu, bili smo stalno u vezi. »Istra« je kroz cijelu godinu donasala službene vijesti i opširne izvještaje o svim našim priredbama i nastupima. Valja da se zahvalimo i ostaloj mjesnoj, zagrebačkoj, beogradskoj i subotičkoj štampi, koja nam je kroz godinu išla mnogo na ruku i primala naše izvještaje. Konzorcij lista »Istra« izdao je i ove godine propagandni kalendar »Sočue«, koji je tako rekuc razravljen. Samo mi u N. Sadu uspjeli smo da raspacamo preko 300 kalendara.

PJEVAČKA SEKCIJA

osnovana je pred par mjeseci nakon mnogih uzaludnih pokušaja. Sekciju sačinjava muški pjevački zbor, koji održava svoje vježbe triput nedjeljno pod vodstvo dirigenta g. Bradičića. Dužnost je sviju nas, da moralno i materijalno podupremo našu pjevačku sekciju. Sekcija broji danas oko 20 pjevača, koji stalno posjećuju vježbe. Do danas je sekcija lijepo napredovala i imala je već jedan nastup prigodom društvene priredbe o Božiću. Nastup naših pjevača simpatično je i toplo pozdravljen, što im je dalo novog poleta i potstrek za rad. Sekciji je na čelu g. Ivo Mihovilović, blagajničke poslove vrši g. Mučić, a vježbama upravlja g. Bradičić.

SPORT KLUB »ISTRA«

postoji već 4. godinu i ova sekcija zaslužuje punu pažnju, jer je i ona propagator naše ideje i misli, jer ima prilike da najčešće dodje u dodir sa narodom po cijeloj banovini. Zadnjih godina naša sportska sekcija imala je lijepih i zavidnih uspjeha na sportskom polju i na propagandnom polju. Treba složeno uprijeti da naš Klub ponovo podignemo na onu visinu, do koje se bio već popeo. Lanjski neuspjeh neka nam ne kvari volju. To je prolazno. Sekcija održala je prošle nedjelje svoju glavnu skupštinu, od koje se očekuje da će udariti pravcem, koji će Klub dovesti do uspjeha.

BROJNO STANJE ČLANSTVA

iznosilo je koncem lanjske godine 104 člana. U toku godine istupilo je tri člana, a primljeno je 42 nova člana, tako da danas naše društvo broji 143 člana. Novi članovi primljeni su posljednjih mjeseci, poslije održane vanredne skupštine. Od ovih 42 nova člana je 18 emigranata, a ostali su domaći ljudi, koji su u smislu § 5. novih pravila postali redovni članovi društva. Dakle, kako iz toga vidite, uspjeh naše akcije nije izostao.

Konac izvještaja dočekan je pljeskom i poklicima. Iza njega dobiva riječ blagajnik g. Jakov Pečar, koji podnaša blagajnički izvještaj, a g. Josip Šajn izvješćuje skupštinu u ime Nadzornog odbora i predlaže, da se Upravnom kao i Nadzornom odboru podijeli razriješnica. — Na pitanje predsjednika, ima li ko što da primjeti na podnijete izvještaje, javlja se g. dr. Ivan Prudan, koji veli, da je tajnički izvještaj vrlo dobar, i da se iz njega razabire cjelokupan rad društva, pa predlaže, da se izvještaji primi. Izvještaji su primljeni jednoglasno.

Daje se kratak odmor dok se ne sastavi lista nove Uprave, a pjevački zbor medjutim pjeva nekoliko popularnih pjesama. Sa ogromnom većinom glasova izabrana je nova uprava: Predsjednik Ivo Opašić, sekretar finansijske direkcije, I. potpredsjednik Laza Ljubotina, šef Burze Rada, II. potpredsjednik dr. Franjo Dujmović, sudski pripravnik; I. sekretar Lujo Juričić, činovnik Ljubljanske kreditne banke, II. sekretar Tihomir Kukon, mehaničar; blagajnik: Marjan Lokmer, činovnik Komande Kr. Mornarice. — Odbornici: Prudan Ivan, apelacioni sudija; Cuk Stanko, stolar; Prašelj Eugen, činovnik kontrole mjera; Mihajlović Jakov, brodograditelj; Sekulić Zdravko, finansijski pristav. — Zamjenici: Cukon Toma, činovnik Komande Kr. Mornarice, Burić Zvonimir, mehaničar; Crnobori Petar, kazandžija, Škoflek Konrad, finansijski pristav. — U nadzorni odbor: Mihovilović Andrija, mehaničar; Rosanda Josip, vojni činovnik; Novak Gabrijel, carinski činovnik. — Zamjenici: Šajn Josip, penzioner; Ružić Ljubidrag, činovnik Vodne zadruge; Biletić Ivan, bravar.

Novoizabrani predsjednik g. Opašić se u ime nove uprave zahvaljuje na povjerenju. U svom govoru izjavljuje, da će uprava svim silama raditi za napredak društva te poziva sveukupno članstvo na složan rad i saradnju. — L.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

»VICENCICA« JE IZIŠLA U KNJIZI
Drama »Vicencica« od našeg uglednog književnika Viktora Cara Emina, koja se s velikim uspjehom davala u zagrebačkom kazalištu, a u kojoj je prikazan današnji život Rijeke, izišla je u posebnoj knjizi. Knjiga je vrlo ukusno opremljena. Posvećena je gradu Sušaku. Predgovor je napisao Nikola Polić, a mi smo ga preštampali u uskrsnom broju »Istre«. Knjiga se naručuje i na našu upravu.

CAREVO »ZIMSKO SUNCE« U KASTVU
Dne 18. aprila prikazali su u Kastvu učeni tamošnje učiteljske škole dramu »Zimsko sunce« od Viktora Cara Emina s vrlo lijepim uspjehom.

PJESME ANTE DUKIĆA U STRANIM PRIKAZIMA I PREVODIMA

Iz knjige pjesama A. Dukića »Od osvit do sutona« — koju je nedavno snažnim i zbiljenim riječima prikazao njemačkoj javnosti glasoviti Hermann Wendel u »Prager Presse« — prevela je prof. Camilla Lucerna za uskršni broj Morgenblatta pjesmu »Popudbina« (Die Wegzehrung), a poljski pjesnik Dr. Stanislaw Bakowski preveo je iz iste zbirke »Slub« (Zavjet) i »Chram«, te je te pjesme ujedno sa prikazom autorove ličnosti objavio u reviji »Przegląd Polsko-Jugosłowianski« u Poznaniu.

DRUŠTVO »ISTRA« U ZAGREBU

PROSVJETNI ODBOR.

U okviru društva »Istre« u Zagrebu osnovan je prosvjetni odbor. Dužnost je toga odbora da djeluje prosvjetno i kulturno među članstvom. Pretsjednik odbora je dr. Miran Kajin, a tajnik Tone Peruško. Taj je odbor osnovao

ČITAONICU NA TREŠNJEVKI
za tamošnje članove. Svečano otvorenje čitaonice bit će u nedjelju 15. o. m. u 10 sati ujutro u novim prostorijama na Selskoj cesti (Trešnjevka).

PREDAVANJA PROSVJETNOG ODBORA
U subotu 14. o. m. u 8 sati navečer bit će predavanje u prostorijama čitaonice na Trešnjevki. Predaje T. Peruško o raznim formama državnih uređenja. U nedjelju 15. o. m., prigodom svečanog otvorenja čitaonice, predaje dr. Miran Kajin o razvoju društva i društvenih klasa.

U subotu 21. o. m. u 8 sati navečer predaje Blaž Cukon o ulozi i razviku stampe, a 28. o. m. Ante Iveša o narodnim manjinama u Evropi i odnosu talijanske emigracije prema Juljskoj Krajini.

Sva predavanja se održavaju u prostorijama čitaonice društva »Istra« na Trešnjevki.

TEČAJ TEORIJE GLAZBE.

Prosvjetni odbor je otvorio tečaj za teoriju glazbe, koji pohađaju članovi pjevačkog zbora i mandolinističkog odsjeka. Tečaj vodi učitelj g. Josip Siročić, a održava se u društvenim prostorijama u Boškovićevoj ulici svakog ponedjeljka u 8 sati navečer.

TEČAJ ZA NEPISMENE.

Prosvjetni odbor otvara analfabetski tečaj za nepismene emigrante. Tečaj je besplatan, a vodi će ga stručnjaci. Molimo sve naše članove i čitaoce lista »Istre« da izvijeste o tome naše emigrante bez obzira jesu li članovi društva, a koji ne znaju čitati ni pisati, ili ne znaju dobro, da se jave u tajništvo društva u Boškovićevoj ulici 40.

TEČAJ ZA PISMENE SASTAVKE.

Prosvjetni odbor društva »Istre« organizira tečaj za pismene sastavke. Tu će se slušače uputiti u sastavljanje raznih privatnih i službenih spisa, kao pisma, molbe, žalbe, namire i slično. Ko bi želio pohađati tečaj neka se javi u tajništvo društva.

KRIZA MANJINSKE ZAŠTITE
PREDAVANJE »ISTARSKOG AKAD. KLUBA«

U četvrtak 19. aprila u 8 sati naveče održaje se u društvenim prostorijama članski sastanak sa predavanjem kolege Dragovana Šepića aps. prava »Krizu manjinske zaštite«.

Pozivaju se svi članovi kao i prijatelji kluba da u što većem broju prisustvuju.

JUGOSLOVENSKA MATICA U ZAGREBU

održat će svoju redovnu glavnu skupštinu u nedjelju 13. maja 1934 u 11 sati u dvorani »Jadranske Straže«, Gajeva ul. 28. sa slijedećim dnevnim redom: 1) Pozdrav pretsjednika. 2) Izvještaj tajnika. 3) Izvještaj blagajnika. 4) Izvještaj delegata Podružnica i Povjereništava Jugoslovenske matice. 5) Izvještaj nadzornog odbora i apsolutorij upravnog i nadzornog odbora. 6) Biranje novog upravnog i nadzornog odbora. 7) Prijedlozi.

OPOZORILO SAVEZA

Nek Ipavec Franc iz Ročinja na Goriškem se je obnašao tako, da je moralo emigrantsko društvo »Istra-Trst-Gorica« u Nišu radi njegovih izpadova in pijančevanja podvzeti korake proti njemu, da zaščiti ugled emigracije med domaćim prebivalstvom. Državne oblasti so ga pa s svoje strani radi njegovega postopanja izgnale iz ozemlja moravske banovine. Ker se bo javil Ipavec gotovo pri kakem emigrantskem društvu v severnih banovinah, se opozarjajo tem potom vsa emigrantska društva, da se ne postiju izrabljati od njega ter da zavzamejo proti njemu odklonilno stališče.

(Iz tajništva Saveza J. E. O.)

ANTON GRABAR BIO JE JUGOSLAVEN, A NE TALIJAN

Svedočanstvo jednog Grabarovog rodjaka

Mi smo u »Istri« nedavno donijeli vijest, da trščanski »Piccolo« prikazuje Talijanom Antona Grabara, revolucionera u austrijskoj mornarici, kojeg je Austrija streljala zajedno s još nekojim Jugoslavenima povodom pobune, koju su digli na ratnim brodovima s prevratnim ciljem. Mi smo u toj vijesti tvrdili, da »Piccolo« laže i da obećava slavonsko ime Antona Grabara. Tražili smo, da nam se javi neko ko je iz bližega poznao pokojnog Grabara, da kaže što je Grabar bio. Javilo nam se je nekoliko čitatelja. Najpotpunije je međutim ono, što nam piše g. Ludvik Šušteršič, iz Boruta u Istri, stanovao je više godina u Puli, a sad se već deset godina nalazi u Brodu na Savi kao emigrant. On je bio u prvo doba oku-

pacije u internaciji na Sardiniji. G. Šušteršič nam piše:

Anton Grabar bio je sin pok. Frane i pok. Ivane rodjene Matijašič. Roditelji su mu bili iz Boruta kod Pazina, tamo su se rodili i odgojili, oženili i onda iselili. Stari Grabar bio mi je stric. Dobili su u Poreču zemlje i šume na rad kod Kontobečića, tamošnjeg zemljoposjednika. Oni su tako bili na neki način »u rukama« porečke gospode. Stari Grabar morao je glasovati za one, za koje je glasovao i njegovo gospodar. Ali bio je naš »tvrdi« — kako se ono kaže. Sin Frane Grabara odgajao se u Poreču i znao je da govori i talijanski. Ali bio je i on po osjećanju Slaven i o tome sam s njime razgovarao. Anton Grabar bio po osjećanju naš, Jugoslaven, i to ne mogu Talijani ničim da izbrisu.

PREDAVANJE »TABORA«

Dr. J. Birska: »Budućnost socijalnog pitanja«

Dne 4. aprila održao je na inicijativu emigrantskog društva »Tabor« dr. J. Birska, šef ljubljanske Agencije Avala, predavanje pod naslovom »Budućnost socijalnog pitanja«. To je bilo još jedno lijepo i uspješno predavanje u nizu sličnih, koje »Tabor« priređuje vršeći svoju kulturnu akciju.

OBČNI ZBOR »TABORA« U LJUBLJANI

Društvo »Tabor« naznajući vsem članom in prijateljem društva, da se bo vršil v nedeljo, dne 22. t. m. ob 9 uri dopoldne društveni III redni občni zbor v Beli dvorani hotela »Union« v Ljubljani z naslednjim dnevnim redom:

1. Nagovor predjednika.
2. Overovljenje zapisnika zadnjega rednega občnega zbora.
3. Poročilo tajnika I.

4. Poročilo blagajnika I.
5. Poročilo gospodara.
6. Poročilo socijalno-gospodarskega odsjeka.
7. Poročilo pevskega odsjeka.
8. Poročilo mladinskoga odsjeka.
9. Poročilo mandolinističnega odsjeka.
10. Poročilo prireditvenega odsjeka.
11. Poročilo izletničkoga odsjeka.
12. Poročilo šahovskoga odsjeka.
13. Poročilo revizijskoga odbora in predlog apsolutorija.
14. Volitve upravnega in revizijskoga odbora ter načelnikov odsjekov.
15. Slučajnosti.

§ 21. društvenih pravil določa: V slučaju, da se ob določenj uri ne zbere na občnem zboru potrebno število članstva, je občni zbor pol ure kasneje sklepčen ob vsakem številu navzoćnih.

O d b o r.

OBČNI ZBOR »ORJEMA« V LAŠKEM

V nedeljo 18. marca 1934 se je vršil v Laškem v prostorih hotela »Savinja« IV redni občni zbor »Or-jem Laško«.

Kjub slabemu vremenu se je udeležilo zbora zadostno število rojakov. Predsjednik je otvoril občni zbor s toplim pozdravom navzoćim; komemoriral je umrlj rojakinji go. Kubičevu in go. Benkovo ter izrek sožalje blagajničarki Persičevi ob izgubi sestre ter odsotni tajnici Bobekovi ob izgubi očima.

Prešed je nato na dnevni red, podal izčrпно poročilo društvenoga dela v preteklem letu ter omenil vse težkoće, s katerimi se je moralo društvo boriti. Obenem je podal tudi poročilo odsotne tajnice. Blagajničkomu poročilu rojaka Mayerja je bila izrečena razrešnica.

Na predlog rojakinje Kubičeve Milice je bil ponovno soglasno izvoljen dosednji odbor: Bratuž Marij, predsjednik; Bobek Marija, tajnica; Peršič Zinka, blagajničarka; Strekelj Vekoslav, Učič Vekoslav, odbor-niki; Mayer Ernest, nadzornik.

Predsjednik se je v imenu celokupnoga odbora zahvalil za zaupanje in obljublj daljnje delo.

Občni zbor je sklenil poslati pozdravno pismo predsjedniku S. J. E. U. v Beogradu g. dr. J. M. Čoku z izrazi popolnoga zaupanja in priznanja za njegovo delovanje.

Zahvalno pismo se odpošlje tudi banovinskemu svetniku g. Josipu Tavčarju u Ljubljano za uspješno intervenciju u prid siromašnim brezdomcem iz Juljske Krajine.

Zahvala se izrazi tudi dobroteljnemu društvu »Blago srce« u Laškem za karitativno delo u prid emigrantske dece. Na predlog predsjednika in podkrepitve rojaka lekarnarja Učiča se naprošajo Pen-klub Ljubljana—Zagreb—Beograd za intervenciju s protesti pred svetovnim forumom Pen-klubov u korist konfiniranoga rojaka pisatelja Franceta Bevka. Posebno zahvalo izreka občni zbor upravi »Novi list« — Buenos Aires za pošiljanje lista, ki ga članj čitaju z zanimanjem. Ob tej prilici prisrčno pozdravljaju tuk. emigranti vse rojake onkraj morja ter jim žele obilo sreće u tujini.

S pozdravom vsem organiziranim in ne-organiziranim rojakom širom naše slobodne domovine in s toplim čuvstvi za brate in sestre onkraj meje je zaključil predsjednik uspeli občni zbor.

PROPAGANDA DRUŠTVA »ISTRA-TRST-GORICA« V KARLOVCU

Prireditev v »Zorin Domu«

Socijalna sekcija društva »Istra-Trst-Gorica« u Karlovcu se tem putem najlepše zahvaljuje vsem onim, ki so na bilo kakšen način pripomogli, da je naša akcija za obdarete naših najrevnejših družin ob prilici velikonoćnih praznika tako lepo uspjela. Posebna zahvala gre domaćinu veletrgovcu g. Francu Kosu, ki je daroval 3 vreće moke in trgovcu g. Stajduharu. Na njihovem zares velikodušnem daru se jima društvo prav posebno zahvaljuje. Enako se zahvaljuje tudi vsem ostalim članom, ki so nam z bilo kakim darom priskoćili na pomoć. Ob tej

prilici je bilo obdarovanih 13 družin, vsaka družina je dobila 5 kg fine moke, 5 kg krušne moke, 5 kg koruzne moke, 1 kg slanine, kave in še čokolade za otroke.

Naše mlado društvo bo imelo v soboto dne 14. aprila u vseh prostorih »Zorin Dom« svojo prvo prireditev. Na programu je solopetle s spremljanjem klavirja, prvi nastop društvenoga kvarteta, deklamacije in živa slika. Po programu prosta zabava s pjesom. Začetak ob 9 uri zvečer. Prijatelji pridite!

ISTARSKO VEČE U ZEMUNU

Udruženje Jugoslovena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu priređuje u subotu 14. aprila 1934. godine u 20 sati u dvorani Narodnog Doma »Kralja Aleksandra« »Istarsko veće« sa govorom o »Istri«, koncertnim delom i igrankom. Iz blagonaklonosti sudeluju: Akademsko Pevačko Društvo, uži orkestar Muzičkog Društva i Micky Mouse.

Ulaznica: Dobrovoljni prilog (čist prihod namijenjen je za nezaposlene izbeglice). — Odbor.

PRIPREMA ZA OSNIVANJE EMIGRANTSKOG DRUŠTVA U DUBROVNIKU.

U Dubrovniku su naši emigranti održali 8. o. m. sastanak u kući Zvonimira Lovrenčića. Zaključilo se da se osnuje društvo, izradjena su pravila i poslata na Banskupravu. Osnovao se i privremeni promicateljni odbor, u koji su ušli: Zvonimir Lovrenčić, Ljudevit Beck, Mirko Valentić, Žike Viktor i Antun Lovrenčić. Taj odbor radi na osnivanju društva, prikupljanjem članova i pripremanjem svega, što je potrebno za prvu osnivačku glavnu skupštinu.

† FRANC RESINOVIĆ

Split, marca 1934. — Dne 14. t. m. nas je za vedno zapustil naš rojak Franc Resinović stareši sin Andreja po domaće Kovačevga iz Hrpelja. Po kratki bolesti od niti mesec dni u najlepši dobi tridesetih let pograbila nam ga je kruta smrt. Pred dobrimi tremi leti je moral zapustiti svoj rojstni kraj in si poiskat' tu dela. Dobil je mesto na tukajšnji mestni občini in vršil svojo službu na zadovoljstvo svojih predpostavljenih kakor tudi občinstva s katerim je prihajal v dotiko. Bil je aktiven član pri tukajšnji sokolski glazbi. Kjub dežju ki je padal na dan pogreba spremljali so dragega Franca na zadnji poti skoro vsi člani Sokola z glazbo na čelu, pevci so mu zapeli par pesni v slovo, a mi smo ga, kolikor nas je tu, spremili na zadnji počitek vsi. U Splitu zapuša neobskrbjeno ženo in otroke in dva brata, u Hrpeljah pa žalostno mater in očeta z ostalim brati in sestrami.

Naj mu bu lahka splitska zemljica, ko ni mogel da se vsaj za zadnjikrat odooćije na hribu pri Sv. Antonu! —br—

HIMEN.

V Ljubljani sta se dne 2. aprila t. l. poročila naša rojaka prof. Rudolf Ivan in Dana Cornogioeva. Obilo sreće!

U FOND »ISTRE«

Prelovec Janko, Sušak . . .	Din	50.—
Anton Požlep, Beograd . . .	»	10.—
Mirko Skalamera, Kragujevac . . .	»	5.—
Dr. Josip Silović, Zagreb . . .	»	100.—
Dr. Gradišnik Mijo, Gospić . . .	»	30.—
Kresina Martin, Beograd . . .	»	20.—
Istenić Viktor, prometnik, Zagorje ob Savi . . .	»	12.50
Sironić Šime, prof., Sušak . . .	»	10.—
Slipšević Ante, Zagreb, za rasprodane blokove . . .	»	90.—
U prošlom broju objavljeno . . .	»	31.908.35

Ukupno . . . Din 32.235.85

Gospodjici Mary Vidošić iz Hobokena, našoj povjerenici za Ameriku, uplatio je g. Antony Tominić, iz Philadelphia, Pa 2629, Belgrade St., dolara 2.— za pretplatu. Osim toga primili smo od gosp. Vidošić dolara 3.30 za rasprodanih 11 komada kalendara »Soča«, koje joj je pomoću našeg vrijednog rodoljuba Josipa Markov iz Flushinga uspjelo raspasati. — Obojici naša iskrenija hvala.

KOD

REUMATIZMA

KOSTOBOLJE,
PROBADANJA,
IŠIASA,
ZUBOBOLJE,
GLAVOBOLJE

preporuča se masaža

ZA MASAŽU JE

ALGA

1 boca »ALGA« Din 14.—

(Reg. broj 18.117/32)

UTEMELJENO 1860.

UTEMELJENO 1860.

FILIPA DEUTSCHA SINOVI

Vrhovčeva ul. 1 ZAGREB Telefon br. 30-47.

EKSPORT NAJFINIJE HRASTOVINE

NA SKLADIŠTU IMADE VELIKE KOLIČINE POTPUNCSUHE HRASTOVE GRADJE SVIJU DIMENZIJA